

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри ПП та М

Володимир КУЛІШОВ

підпис

« 21 »

(дата)

2024 р.

«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»
(НА ПРИКЛАДІ КЗЗСО «СОФІЇВСЬКО-БОРЩАГІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ»
БОРЩАГІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ БУЧАНСЬКОГО РАЙОНУ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма «Управління навчальним закладом»

Здобувача вищої освіти
групи М-22-11-ЗМ (УНЗ)

МАСОНОВ Олексій Ілліч

(підпис)

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор

КУЧЕРЕНКО Ірина Анатоліївна

(підпис)

Біла Церква 2024

Ім'я користувача:
Оксана Олександрівна Рудич

ID перевірки:
1016271645

Дата перевірки:
21.05.2024 23:12:31 CEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
22.05.2024 08:48:09 CEST

ID користувача:
100009006

Назва документа: Масонов Олексій Ілліч
Управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах
Нової української школи (на прикладі КЗ ЗСО «Софіївсько-Борщагівський ліцей»
Борщагівської сільської ради Бучанського району Київської області)
Кількість сторінок: 82 Кількість слів: 16516 Кількість символів: 134170 Розмір файлу: 570.83 KB ID файлу: 1016061276

6.22% Схожість

Найбільша схожість: 1.52% з Інтернет-джерелом (<https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/10837/3/Monogr>).

6.22% Джерела з Інтернету

830

Сторінка 84

0.45% Джерела з Бібліотеки

32

Сторінка 88

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

3

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма «Управління навчальним закладом»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

к.п.н., доц.

Володимир КУЛІШОВ

«04» січня

2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Масонову Олексію Іллічу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах нової української школи» (на прикладі КЗЗСО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» Борщагівської сільської ради Бучанського району Київської області)
керівник роботи Кучеренко Ірина Анатоліївна, д.п.н., професор
затверджені наказом БІНПО від «01» січня 2024 року №01-06/01
2. Строк подання студентом роботи «25» квітня 2024р.
3. Вихідні дані до роботи закони, постанови, нормативно-правові акти у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, наукові праці, публікації в актуальних періодичних виданнях та веб-ресурсах, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваних питань, власні спостереження.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

Кваліфікаційна робота магістра складається з основної частини і додаткової. Основна частина містить такі структурні елементи: вступ, сутність (3 розділи – теоретичний, методичний, експериментальний), загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

1 Розділ – Теоретичний аспект управління професійною компетентністю вчителів початкової школи – складається з 3 підрозділів: 1.1. Зміст і структура професійної компетентності вчителя початкової школи; 1.2. Основні тенденції розвитку професійної компетентності вчителів в сучасному освітньому контексті; 1.3. Методи та підходи до оцінювання рівня професійної компетентності; 2 Розділ – Особливості нової української школи та її вплив на розвиток професійної компетентності вчителів початкової школи – складається з 3 підрозділів: 2.1. Загальний огляд концепції Нової української школи; 2.2. Вимоги до вчителів початкової школи в контексті Нової української школи; 2.3. Вплив інноваційних підходів та розвиток компетентностей вчителів; 3 Розділ – Механізми управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи – складається з 3 підрозділів: 3.1. Організаційно-методичні умови управління розвитком професійної компетентності; 3.2. Освітня програма з підвищення кваліфікації педагогів; 3.3. Система моніторингу та оцінки рівня професійної компетентності.

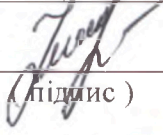
5. Консультанти розділів роботи:

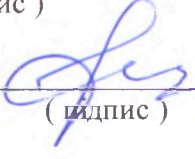
Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання виконав
1	Кравченко Г.Ю., професор кафедри СГД та МПО	02.01.2024 р.	02.01.2024 р.
2	Кравченко Г.Ю., професор кафедри СГД та МПО	22.01.2024 р.	22.01.2024 р.
3	Кравченко Г.Ю., професор кафедри СГД та МПО	03.02.2024 р.	03.02.2024 р.

6. Дата видачі завдання 02.01.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерського дослідження	Термін виконання	Примітка
1.	Узгодження теми, складання змісту	січень	
2.	Вивчення літературних джерел	січень	
3.	Збирання матеріалу на підприємстві	січень	
4.	Обробка матеріалу	січень	
5.	Виконання розділу 1	лютий	
6.	Виконання розділу 2	березень	
7.	Виконання розділу 3	квітень	
8.	Формулювання висновків	квітень	
9.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	квітень	
10.	Подання роботи на кафедру	квітень	

Студент Олексій МАСОНОВ
(підпис)

Керівник роботи Ганна КРАВЧЕНКО
(підпис)

ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

В І Д Г У К

**керівника на кваліфікаційну роботу магістра
Масонова Олексія Ілліча, студента групи М-22-11-зМ УНЗ
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
на тему «Управління розвитком професійної компетентності
вчителів початкової школи в умовах Нової української школи
(на прикладі КЗ ЗСО «Софіївсько-Борщагівський ліцей»
Борщагівської сільської ради Бучанського району Київської області)»**

Сучасні пріоритети українського суспільства, модернізація системи освіти, втілення концепції Нової української школи зумовлюють підвищення вимог до розвитку професійної компетентності вчителів. Зміни в системі освіти акцентують нині увагу на дослідженні проблеми формування, розвиток і удосконалення професійної компетентності вчителя початкової школи, творення суб'єкт-суб'єктної результативної та ефективної педагогічної взаємодії у навчальному середовищі. Питання управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи є однією з провідних тенденцій реформування системи української освіти. У зв'язку з цим, магістерське дослідження Масонова О.І. є актуальним і своєчасним.

У магістерській роботі чітко визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, методи дослідження. Автор здійснив ґрунтовний огляд вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, проаналізував значний науковий доробок учених щодо предмета дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст і структура магістерської роботи відповідають сформульованій меті, логічно та послідовно відображають поетапність магістерського дослідження. Магістерська робота викладена науковою українською літературною мовою та оформлена відповідно до чинних вимог, що встановлені до наукових праць такого рівня. Проведене

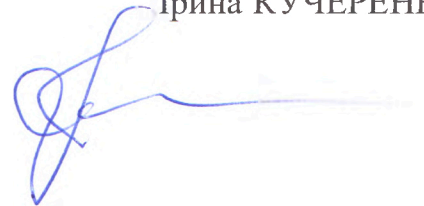
магістерське дослідження має теоретичне і практичне значення щодо управління розвитком професійних компетентностей сучасного вчителя початкової школи в контексті впровадження концепції Нової української школи та успішної реалізації освітніх реформ в Україні.

Випускна кваліфікаційна робота Масонова О.І. на тему «Управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи (на прикладі КЗ ЗСО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» Борщагівської сільської ради Бучанського району Київської області)» відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, і може бути високо оцінена за умови успішного захисту.

Дата 22.05.2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи магістра –
докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри
методики професійної освіти та
соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України

Ірина КУЧЕРЕНКО

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 103 с., 8 рис., 2 додатки, 64 джерела.

Об'єктом дослідження є процес управління професійним розвитком вчителів початкової школи в умовах Нової української школи.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні основ управління професійним розвитком, визначення ролі керівника закладу освіти у професійному розвитку вчителів початкової школи й розробці комплексно-цільової методики щодо управління професійним розвитком вчителів початкової школи в умовах Нової української школи.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, аналіз документів, бесіда, анкетування, спостереження. Ці методи дослідження дозволяють отримати всебічне уявлення про стан і динаміку професійних здібностей вчителів початкової класів і визначити шляхи подальшого розвитку.

Актуальність теми. Сучасна українська освіта активно шукає оптимальні шляхи реалізації нових освітніх завдань, які стоять перед нашим суспільством. У національній програмі розвитку освіти України у XXI столітті чітко визначено, що ключовим чинником успішного виконання освітньої місії є якість підготовки вчителів. Від цієї якості залежить їхня здатність до саморозвитку і самовдосконалення в професійній сфері, а також до зайняття продуктивною творчою діяльністю, що відповідає вимогам вітчизняної та світової культури.

Апробація результатів дослідження. Результати наукового дослідження були висвітлені в статті «Управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах нової української школи» на XIX Міжнародній науково-практичній конференції «Introduction of new technologies to improve education».

Отримані в кваліфікаційній роботі магістра результати можуть бути використанні адміністрацією закладів освіти.

Ключові слова: управління професійним розвитком, фахова компетентність вчителів початкової школи та визначити роль керівника початкової школи в управлінні професійним розвитком.

ABSTRACT

The qualifying paper: 103 p., 8 draw., 2 appendices, 64 sources.

The object of research is the process of professional management development of primary school teachers in the conditions of New Ukrainian school.

The main purpose of the article is the theoretical substantiation of the foundations management of professional development, definition of the role of the manager educational institution in the professional development of primary school teachers and the development of a complex and targeted methodology regarding management of professional development the primary school teachers in the conditions of the New Ukrainian School.

Research methods: theoretical analysis, analysis documents, interview, questionnaire, observation. These methods research allows you to get a comprehensive picture of the state and dynamics of professional abilities of primary school teachers and determine ways of further development.

Actuality of theme. Modern Ukrainian education is looking for optimal ways to implement new educational tasks, which stand before our society. In the national program development of education in Ukraine in the 21st century clearly defined that the key factor in the successful implementation of the educational mission is quality teacher training. Their ability to self-development and self-improvement in the professional sphere, as well as to engage in productive creative activity that corresponds requirements of national and world culture.

Approbation of research results. The results of scientific research were highlighted in the article «Management development of professional competence of primary school teachers in the conditions of the New Ukrainian school» at the 19th International scientific and practical conference «Introduction of new technologies to improve education». Results obtained in the master's thesis can be used by the administration of educational institutions.

Keywords: management of professional development, professional competence of primary school teachers and determine the role of the head of the primary school in management of professional development.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	8
1.1. Зміст і структура професійної компетентності вчителя початкової школи.....	8
1.2. Основні тенденції розвитку професійної компетентності вчителів в сучасному освітньому контексті.....	26
1.3. Методи та підходи до оцінювання рівня професійної компетентності.....	32
Висновок до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	41
2.1. Загальний огляд концепції Нової української школи.....	41
2.2. Вимоги до вчителів початкової школи в контексті Нової української школи	49
2.3. Вплив інноваційних підходів та розвиток компетентностей вчителів	57
Висновок до розділу 1.....	61
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	63
3.1. Організаційно-методичні умови управління розвитком професійної компетентності.....	63
3.2. Освітня програма з підвищення кваліфікації педагогів.....	70
3.3. Система моніторингу та оцінки рівня професійної компетентності.....	74
Висновок до розділу 3.....	83

ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна українська освіта активно шукає оптимальні шляхи реалізації нових освітніх завдань, які стоять перед нашим суспільством. У національній програмі розвитку освіти України у XXI столітті чітко визначено, що ключовим чинником успішного виконання освітньої місії є якість підготовки вчителів. Від цієї якості залежить їхня здатність до саморозвитку і самовдосконалення в професійній сфері, а також до зайняття продуктивною творчою діяльністю, що відповідає вимогам вітчизняної та світової культури.

У межах реалізації програми Нової української школи особлива роль відводиться вчителям початкових класів серед інших освітніх професій. Ця роль залежить не лише від кількості компетентнісних завдань, які вирішуються, але й від важливості цього періоду для загального розвитку та формування особистості дитини, її ціннісних і світоглядних орієнтирів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває управління розвитком вчителів початкових класів до професійної діяльності на рівні професійної компетентності в науково-дослідній сфері.

Запровадження Нової української школи є стратегічною метою української системи освіти. Одним із ключових факторів успішної реалізації даної реформи є підвищення професійних можливостей учителів, особливо вчителів початкових класів.

Зі змінами в системі освіти суттєво змінилися і вимоги до вчителів. Тепер вони повинні не тільки мати глибоке розуміння предметних зв'язків, але й володіти навичками персоналізації навчання та розвивати креативність і мотивацію учнів.

В умовах стрімких технологічних змін вчителі повинні вміти використовувати сучасні засоби навчання та технології, що допоможе їм ефективно впроваджувати інновації в навчальний процес.

Розвиток професійних компетентностей учителя є передумовою підвищення загальної якості освіти. Якісна підготовка вчителів забезпечує

ефективну реалізацію навчальних планів, задоволення потреб учнів та досягнення навчальних успіхів.

Тому дослідження щодо управління розвитком професійних компетенцій учителя початкової школи в контексті нової української школи мають велике значення з точки зору забезпечення якості освіти та успішної реалізації освітніх реформ.

Для того щоб стати вчителем, який є суб'єктом педагогічної діяльності, важливо розвивати його компетентність, що включає різні інтелектуальні, досвідчені і особистісні складові, а також ставлення до своєї професії. Це питання досліджувалося багатьма науковцями з різних точок зору. Дослідження різних аспектів професійної компетентності вчителів було представлено такими вченими, як В. Синенко, І. Колесникова, Ю. Варданян, Н. Кузьміна та інші. Ними було запропоновано вдосконалювати свою професійну компетентність за допомогою самодіагностики і самоаналізу своїх уроків та педагогічної діяльності.

Об'єктом дослідження є процес управління професійним розвитком вчителів початкової школи в умовах Нової української школи.

Предметом дослідження є зміст, структура та механізми управління розвитком професійної компетентності вчителя початкової школи в умовах Нової української школи.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні основ управління професійним розвитком, визначення ролі керівника закладу освіти у професійному розвитку вчителів початкової школи й розробці комплексно-цільової методики щодо управління професійним розвитком вчителів початкової школи в умовах Нової української школи.

Відповідно до мети визначені **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналітичний огляд проблеми в сучасних наукових дослідженнях.
2. З'ясувати особливості понять «управління професійним розвитком», «фахова компетентність вчителів початкової школи» та

визначити роль керівника початкової школи в управлінні професійним розвитком.

3. Визначити механізми управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах нової української школи.

4. Розробити комплексно-цільову методику «Управління професійним розвитком вчителів початкової школи в умовах Нової української школи» та експериментально перевірити її ефективність та методичні рекомендації щодо її впровадження.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, аналіз документів, бесіда, анкетування, спостереження. Ці методи дослідження дозволяють отримати всебічне уявлення про стан і динаміку професійних здібностей вчителів початкової класів і визначити шляхи подальшого розвитку.

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі ОЗО «Софіївсько-Борщагівського ліцею» Борщагівської сільської ради Бучанського району Київської області.

Наукова новизна теми. У дослідженні розглядається питання підвищення якості освіти за рахунок розвитку професійних здібностей вчителів в контексті реформи системи освіти, отже, назріла гостра необхідність в секторі освіти.

Практичне значення роботи виявляється у певному аспекті:

Підтримка професійного зростання вчителів: робота над розвитком професійної компетентності сприяє не лише поліпшенню якості навчання, але й стимулює професійний розвиток самого вчителя. Це може включати участь у тренінгах, семінарах, конференціях, а також самостійне вивчення нових методик і технологій.

Апробація результатів дослідження. Результати наукового дослідження були висвітлені в статті «Управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах нової української

школи» на XIX Міжнародній науково-практичній конференції
«Introduction of new technologies to improve education»

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Зміст і структура професійної компетентності вчителя початкової школи

У сучасному світі безперервний розвиток соціально-економічних, політичних і соціокультурних процесів набув все більшої глибини і швидкості, впливаючи на шляхи розвитку сучасної людської цивілізації. Наслідки науково-технічної революції, зростання інформатизації та комп'ютеризації, а також демократичні зміни у сфері суспільних відносин у більшості країн світу сприяли швидким і незворотним глобальним суспільним змінам.

Учені, такі як Н. Кузьміна і Л. Петровська, не лише проводять дослідження щодо компетенцій/компетентностей, але також розглядають їх як кінцевий результат навчального процесу. Третій етап розвитку (після 1990 року) характеризується значною кількістю наукових праць, у яких компетенція/компетентність стають об'єктом всебічного аналізу, як це вказують І. Зимня, О. Пометун, О. Овчарук, В. Хутмахер, А. Хуторський, О. Садохін, Н. Бібік, О. Павленко, Ю. Шапран, О. Слюсаренко та інші.

У цьому контексті освіта відіграє вирішальну роль, оскільки вона має прямий і найсильніший вплив на людей і суспільство. Як соціальний інститут освіта спрямована на формування особистості, професійних здібностей, громадянської позиції кожної людини. Педагоги, зокрема, відіграють важливу роль у реалізації державної політики щодо розвитку інтелектуального та духовного потенціалу суспільства, державної науки, техніки, культури. Крім того, вчителі забезпечують конституційне право громадян України на повну загальну середню освіту [48].

Однак ці зміни також створюють численні виклики для підготовки вчителів, професійного зростання та розвитку потенціалу. Компетентнісний підхід вважається однією з ключових концептуальних засад, що визначають сучасні підходи до оновлення змісту освіти. Компетентнісний підхід орієнтований на розвиток особистісних, соціальних і професійних компетенцій, необхідних для ефективної роботи в сучасному світі. Компетентнісний підхід є суттєвим відходом від традиційних підходів до освіти, які зосереджені насамперед на передачі знань.

Виклики сучасного світу вимагають переосмислення традиційних підходів до освіти та запровадження нових підходів, які надають пріоритет розвитку компетентностей. Вчителі відіграють вирішальну роль у цьому процесі, і розвиток їхніх власних компетенцій є важливим для успішного впровадження цих нових підходів [40, с.16].

Враховуючи міжнародний досвід, можна відзначити, що термін "компетентність" охоплює різноманітні професійні знання, інтелектуальні вміння, навички та методи діяльності. Визначення терміну "компетентність" (від лат. *competens* - здібний) показує на обсяг повноважень особи або органу, а також на рівень знань і досвіду в конкретній галузі. Професійна компетентність вчителя передбачає його особистісні можливості, які дозволяють ефективно здійснювати цілі педагогічного процесу. Це вимагає розуміння педагогічної теорії та уміння її застосовувати на практиці. «Компетентність – визначає рівень професіоналізму особистості, а досягнення цього рівня здійснюється через отримання необхідних компетенцій, які є цілком професійної підготовки фахівців [52, с.99]».

Професійна компетентність – є фундаментальною характеристикою діяльності фахівців, вона включає в себе як змістовні (знання), так і процесуальні (навички) елементи, володіє мобільністю знань, гнучкістю

методів професійної діяльності, основними сутнісними ознаками критичного мислення.

У сфері освіти педагогічна компетентність є особливо важливою для вчителів, оскільки вона дає змогу досягати цілей педагогічного процесу, володіючи необхідними навичками та знаннями.

Педагогічна компетентність – це комплексна система, що включає наукові знання, інтелектуальні та практичні вміння, особистісні якості, що забезпечують самореалізацію, самозбереження та постійне самовдосконалення педагога під час професійної діяльності. Вона спрямована на забезпечення випускників якісною професійною підготовкою, яка відповідає вимогам послідовної освіти та забезпечує їх успішну конкурентоспроможність на освітньому ринку. Чиє це визначення?

Розвиток педагогічної компетентності має важливе значення для забезпечення того, щоб вчителі володіли необхідними навичками, знаннями та особистими якостями, необхідними для ефективного навчання та професійного зростання. Вона передбачає набуття необхідних компетенцій, які є метою професійної підготовки спеціалістів.

Ця компетентність є вирішальним аспектом забезпечення якісної освіти, яка відповідає потребам сучасного освітнього середовища. Він забезпечує володіння вчителя необхідними навичками та знаннями для досягнення цілей педагогічного процесу та сприяння інтелектуальному та духовному розвитку суспільства [51].

Дійсно, її розвиток має вирішальне значення для забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх спеціалістів початкової освіти, яка відповідає вимогам послідовної освіти та успішної конкурентоспроможності на освітньому ринку.

Визначено специфіку завдань формування педагогічної компетентності майбутнього фахівця початкової освіти. Ці завдання включають:

1. Забезпечення володіння стратегіями самоорганізації та саморозвитку: майбутні спеціалісти початкової освіти мають бути оснащені необхідними інструментами та техніками для ефективного управління власним навчанням та професійним розвитком,

2. Створення сприятливих умов для розвитку професійної культури майбутнього вчителя: необхідно сприяти створенню навчального середовища, яке сприятиме розвитку сильного почуття професійної ідентичності та прагнення до навчання впродовж життя,

3. Активізація процесу формування ключових компетентностей у майбутніх учителів початкових класів: мають бути сформовані необхідні знання, уміння та ставлення, необхідні для ефективного навчання.

4. Розвиток професійної мобільності: майбутнім фахівцям початкової освіти необхідно бути готовими адаптуватися до змін освітнього контексту та бути гнучкими у своєму підході до викладання.

5. Сприяння організації методичної та дидактичної підтримки: Необхідні ресурси та підтримка повинні бути забезпечені для забезпечення ефективного планування та проведення навчання.

6. Виховання соціальної активності на основі особистих якостей і соціальних навичок: необхідно виховувати почуття соціальної відповідальності та розвивати ключові соціальні навички, такі як спілкування, співпраця та емпатія.

О. Лутаєнко у своїй праці зазначає, «що розвиток педагогічної компетентності має вирішальне значення для забезпечення того, щоб майбутні спеціалісти початкової освіти володіли необхідними навичками, знаннями та особистісними якостями, необхідними для ефективної педагогічної діяльності та професійного зростання [29]».

Нова українська школа вимагає переосмислення підходів до навчання, заснованих на принципах педагогіки партнерства та співпраці між учнями та вчителями. Важливо відмовитися від авторитарної моделі комунікації, що передбачає перегляд ролей як педагога, так і учня. Нові

стандарти, спрямовані на забезпечення професійної свободи вчителів, накладають на них значну відповідальність. Якісні зміни в освіті можливі тільки при наявності щасливих, впевнених в собі і компетентних вчителів, які користуються загальною повагою і мають комфортні умови роботи. Згідно з міжнародними дослідженнями, особистість вчителя є, мабуть, найважливішим фактором успішної трансформації шкільної системи [32, с.35].

Компетентнісний підхід є одним з ключових концептуальних принципів, що визначає сучасну методологію оновлення змісту освіти. Характерною рисою компетентності є особливий акцент на конкретному предметі чи області знань, що дозволяє визначити пріоритети у сфері формування (освітні напрями, навчальні предмети, навчальні лінії). У взаємодії різних компетенцій створюється можливість системного представлення освітніх результатів, що надає можливість визначати чіткі критерії оцінки навчальних досягнень учнів.

Аналізуючи праці основоположників компетентнісного підходу в освіті, можна виділити три етапи становлення та розвитку понять "компетенція" і "компетентність". Перший етап (1960–1970) характеризується введенням в науковий обіг визначень "компетенція" та "компетентність" (Н. Хомський). У цей період з'являються дослідження граматичної компетентності, а згодом і комунікативної (Д. Хаймс). Другий етап відзначається застосуванням цих категорій у теорії та практиці навчання мові, спілкуванню, менеджменті та управлінні. З'являється праця видатного британського психолога Дж. Равена "Компетентність у сучасному суспільстві" (1984), де подається широке тлумачення поняття "компетентність".

Учений включає в цю дефініцію велику кількість незалежних елементів, таких як когнітивні та емоційні аспекти. Оригінальність концепції компетентності за Дж. Равеном «полягає у визнанні системоутворюючого значення мотиваційно-ціннісної сфери особистості.

Види компетентності - це внутрішньо мотивовані характеристики, пов'язані з системою особистих цінностей. Основне завдання психологів, педагогів і керівників - зосередити свої зусилля на оцінці мотивації. Мотивацію в першу чергу визначають особисті цінності [18, с. 258]».

За словами Н. Арістонової, «термін "компетентність" корисний для опису такого типу поведінки, який є необхідним для організації з метою досягнення високої ефективності. Це поняття спрямоване на ключові аспекти поведінки, які впливають на результати. Крім того, поняття "компетентність" також може описувати знання і навички, які очікуються від працівника для ефективного виконання його обов'язків [3]».

Отже, компетентність визначається як здатність особи до розв'язання виробничих завдань.

Основні підходи до трактування терміна "компетенція" включають сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що стосуються конкретного кола предметів і процесів і є необхідними для якісної продуктивної діяльності у відповідних областях [50].

Л. Фамілярська розглядає компетентність «як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, які є важливими для ефективної продуктивної діяльності в певній сфері. Вчений вводить термін "освітня компетенція", яка охоплює набір цілісних орієнтацій, знань, вмінь, навичок і досвіду діяльності учня, що стосуються конкретних об'єктів реальної дійсності. Загальноосвітні компетенції необхідні для виконання особистісно та соціально значущої продуктивної діяльності в різних сферах освіти та навчальних предметах [58]».

Компетентність — термін, що означає здатність використовувати набуті знання, уміння, способи діяльності, особистий досвід для вирішення конкретних життєво важливих завдань, особливо в нетипових ситуаціях. Він являє собою становлення особистості, що виявляється в активних самостійних діях людини. У контексті професійної діяльності

компетентність є ключовою характеристикою фахівця, яка охоплює як змістовну (знання), так і процесуальну (уміння) складові [52, с.99].

Професійна компетентність педагога – це комплексне поняття, яке охоплює різні елементи, такі як особистісні характеристики, загальний рівень культури, кваліфікаційні знання, уміння, методична майстерність. Інтеграція цих компонентів у педагогічну діяльність учителя призводить до оптимальних результатів [40].

Педагогічна компетентність включає теоретичні знання, практичні навички, ставлення, досвід та особистісні якості вчителя. Володіння цими компетентностями дозволяє вчителю вести дослідницьку та естетичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати дії учасників навчально-виховного процесу, приймати зважені рішення.

Педагогічна майстерність — це сукупність властивостей особистості, що сприяють самоорганізації та високому рівню професійної діяльності на основі рефлексії. Це означає, що вчитель із сильними педагогічними здібностями має здатність обмірковувати свої дії та вносити необхідні корективи для покращення свого викладання [51].

Щоб глибше зрозуміти суть цих термінів, корисно звернутися до енциклопедичних джерел і словників, які можуть надати більш повне пояснення різних аспектів цих понять. Загалом, розвиток цих компетенцій і навичок є важливим для вчителів, щоб забезпечити високоякісну освіту та досягти успіху у своїй професійній кар'єрі [40].

Дійсно, в наш час професійний рівень і здібності вчителів початкової школи дуже високі. Для ефективного виконання своєї ролі вчителі початкових класів повинні не лише отримати базову освітню підготовку, а й звернути увагу на сучасні результати психолого-педагогічної науки. Такий фахівець повинен розуміти цілі та значення своєї професійної діяльності в контексті системи безперервної освіти.

Для забезпечення володіння вчителями початкових класів необхідною професійною компетентністю визначено п'ять стандартів

професійної компетентності. Ці стандарти включають загальнокультурні стандарти, загальнопрофесійні стандарти, стандарти спілкування, особистості, саморозвитку та самоосвіти. Ці стандарти ґрунтуються на теоретичному аналізі психолого-педагогічної літератури та мають важливе значення для забезпечення того, щоб вчителі початкової школи володіли необхідними знаннями, уміннями та особистісними якостями, необхідними для ефективного педагогічного та професійного зростання.

Таким чином, сучасні вчителі початкової школи відіграють вирішальну роль у системі освіти. Вони повинні володіти високим рівнем професійної компетентності, здатності до адаптації та креативності. П'ять визначених стандартів професійної компетентності мають важливе значення для того, щоб вчителі початкових класів володіли необхідними знаннями, уміннями та особистими якостями, необхідними для ефективного навчання та професійного зростання рис.1.1.

Рис.1.1. Критерії професійної компетентності вчителя

Фахівець у сфері освітньої діяльності повинен мати широку загальну освіту та глибокі знання в різних галузях. Особливо це важливо в початковій школі, де вчителі повинні мати глибоке розуміння змісту навчальних предметів на рівні сучасних наукових вимог.

За загальнокультурним критерієм одними з ключових показників професійної компетентності вчителя є наявність широкого кругозору, високий рівень актуалізації культурних знань, високий рівень культури мовлення та інші. Це важливі якості, якими повинен володіти вчитель, оскільки вони допомагають ефективно спілкуватися зі студентами та створюють позитивне навчальне середовище.

Вирішальне значення в забезпеченні ефективного навчання в початковій школі має також педагогічна компетентність учителя. Ця компетентність включає високий рівень володіння навчальними предметами, а також розуміння та використання сучасних теорій і методів навчання та виховання. Це також передбачає знання та врахування реальних факторів, що визначають успіх педагогічної діяльності, таких як індивідуальні потреби та особливості учнів.

Загалом, розвиток педагогічної компетентності вкрай важливий для вчителів для забезпечення високоякісної освіти та досягнення успіху у професійній кар'єрі. Маючи освіту, глибокі знання в різних галузях і низку педагогічних навичок, вчителі початкової школи можуть створити позитивне навчальне середовище та допомогти учням повністю розкрити свій потенціал.

Професія вчителя є частиною системи «Людина-Людина» і передбачає високий ступінь спілкування з учнями. Ефективне спілкування є ключовим аспектом педагогічної діяльності, а зацікавленість педагога світом дитинства, бажання взаємодіяти з учнями – необхідною передумовою професійного самовизначення.

Цей інтерес часто демонструється в прагненні бути наставником для дітей, передавати їм важливий інтелектуальний і моральний досвід, а також у бажанні піклуватися про них і піклуватися про них. Оскільки діти молодшого шкільного віку часто потребують підтримки та керівництва, вчителю часто доводиться виконувати роль наставника та провідника.

Насправді вчителі часто діють як «мама» для своїх учнів, надаючи підтримку у важкі моменти, допомагаючи учням зорієнтуватися в складних ситуаціях і діючи як джерело комфорту та турботи. Ця роль особливо важлива для молодих студентів, які все ще розвивають почуття незалежності та самовпевненості.

Ефективне спілкування та щирий інтерес до світу дитинства є важливими для успіху в професії вчителя. Вчителі, здатні грати роль наставника, радника та «мами», краще можуть підтримувати та надихати своїх учнів, допомагаючи їм повністю розкрити свій потенціал і стати відповідальними, незалежними дорослими [41].

Успіх професійної педагогічної діяльності, як і в будь-якій іншій сфері, багато в чому залежить від якостей, якими володіє фахівець у цій галузі. У випадку з викладацькою діяльністю існують різні особисті якості та якості, важливі для ефективної роботи.

Одним із способів класифікації цих якостей є поділ їх на три категорії. До першої категорії відноситься професійна спрямованість особистості, яка включає особливу зрілість, відповідальність, професійні ідеали, відповідність обраній професії. Учитель, який володіє цими якостями, швидше за все, буде відданий своїй професії та матиме чітке відчуття мети та напрямку.

До другої категорії якостей відносяться такі специфічні професійні властивості, як організованість, ініціативність, вимогливість, справедливість, гнучкість, інтелектуальна глибина, креативність. Ці якості необхідні для ефективного викладання, оскільки вони дозволяють

вчителям ефективно планувати та проводити уроки, залучати учнів та адаптуватися до мінливого освітнього контексту.

До третьої категорії якостей відносяться такі специфічні психофізіологічні властивості, як стійкість нервової системи, високий емоційно-вольовий тонус, відмінна працездатність, витривалість до психоемоційних навантажень. Ці якості важливі для вчителів, оскільки вони дозволяють їм керувати стресом і ефективно справлятися з вимогами професії вчителя.

Володіння аспектами особистих якостей і атрибутів є важливим для успіху в професії вчителя. Маючи сильну професійну орієнтацію, специфічні професійні якості та специфічні психофізіологічні характеристики, вчителі можуть ефективніше взаємодіяти зі своїми учнями, планувати та проводити ефективні уроки та відповідати вимогам професії вчителя [25, с.42].

Професійно-педагогічний потенціал учителя динамічний і не може бути сформований раз і назавжди. Професійне вдосконалення вчителя відбувається в процесі накопичення практичного досвіду, але воно повинно базуватися на критичному і високому ставленні до себе і своєї діяльності. Невід'ємною ознакою професіоналізму педагога є постійний особистісно-професійний розвиток.

Насправді до ознак професійної компетентності вчителя початкових класів за критеріями саморозвитку та самоосвіти можна віднести цілу низку факторів. По-перше, самокритичність і вимогливість до себе є важливими показниками налаштованості вчителя на особистісне та професійне зростання. Вчителі, які здатні критично оцінювати власну діяльність і встановлювати для себе високі стандарти, з більшою ймовірністю будуть брати участь у постійному навчанні та розвитку.

По-друге, важливими показниками професіоналізму вчителя є також прагнення оновити теоретичний і практичний досвід педагогічної діяльності, схильність до новаторства. Вчителі, які відкриті до нових ідей

і підходів і які готові експериментувати з різними методами навчання, краще залучають і мотивують своїх учнів.

Дослідницький стиль діяльності також є ключовим елементом професіоналізму вчителя. Викладачі, які вміють проводити дослідження та використовувати доказові підходи до викладання, краще задовольняють потреби своїх учнів і покращують результати навчання.

Загалом професійна компетентність вчителя початкової школи є динамічною та потребує постійного особистісно-професійного розвитку. Володіючи самокритичністю, схильністю до новаторства, дослідницьким стилем діяльності, вчителі можуть підвищити свою успішність і краще задовольнити потреби своїх учнів [18, с.34].

В контексті педагогічної діяльності вчителя початкових класів самовдосконалення здійснюється через взаємодію двох нероздільних процесів: самоосвіти та самовиховання [18, с.34].

Учені працюють над формулюванням та постійно вдосконаленням основних елементів професійної компетентності вчителів, таких як відображених на рис.1.2.

Рис.1.2. Складові професійної компетентності вчителя

Продуктивність включає в себе здатність заробляти, створювати власні продукти та приймати відповідальні рішення щодо продуктів. Сюди

ж відноситься підготовка та потреби у творчості, про що стверджують М. Коломієць, В. Пилипівський, Ш. Амонашвілі, Н. Кузьміна, А. Орлов, В. Синенко, А. Хуторський, В. Цапок та ін.

Згідно з висловлюваннями Ш. Амонашвілі, С. Висоцької, Н. Кузьміної, В. Пилипівського, А. Хуторського, В. Цапки, О. Шияна та інших, це також включає підготовку та постійну необхідність у навчанні протягом усього життя. Згідно з висловлюваннями В. Адольфа, Ш. Амонашвілі, В. Введенського, М. Коломійця, А. Орлова та інших, інформаційна компетентність включає володіння інформаційними технологіями та здатність ефективно здобувати, обробляти та використовувати різноманітну інформацію з різних джерел. Предметна компетентність передбачає освоєння знань, вмінь та навичок в конкретній області або спеціальності, відповідно до висловлювань В. Адольфа, В. Введенського, С. Висоцької, Т. Добудько, А. Орлова, В. Пилипівського, В. Синенка та інших дослідників.

Особистісні риси вчителя охоплюють такі якості, як доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність та інші, як вказано у дослідженнях Ш. Амонашвілі, В. Введенського, М. Коломійця, Н. Кузьміної, А. Орлова, В. Пилипівського, В. Синенка та інших авторів.

Комунікативна компетентність вчителя визначається його здатністю ефективно спілкуватися, бути зрозумілим та володіти навичками комунікації без обмежень як усно, так і писемно, як на рідній, так і на іноземних мовах, як відзначено В. Введенським, М. Коломійцем, Н. Кузьміною, М. Мітіною, В. Пилипівським, А. Хуторським та іншими дослідниками.

Моральна компетентність вчителя включає готовність, спроможність та бажання дотримуватися традиційних моральних норм, як визначено у роботах Ш. Амонашвілі, С. Висоцької, М. Коломійця, А. Орлова, В. Пилипівського, В. Синенка та інші.

Психологічна компетентність вчителя виявляється у вмінні застосовувати психологічні знання, вміння та навички для організації взаємодії в освітній діяльності, згідно з дослідженнями Ш. Амонашвілі, Т. Добудько, М. Коломійця, А. Орлова, В. Пилипівського, В. Синенка та інших авторів.

Соціальна компетентність вчителя демонструється у його здатності взаємодіяти з оточенням, умінні співіснувати без конфліктів, як описано в роботах С. Висоцької, Н. Кузьміної, М. Мітіної, В. Синенка, А. Хуторського та інших авторів.

Математична компетентність вчителя відображається у його вмінні працювати з числовою інформацією та володінні математичними вміннями, як вказано в роботах А. Орлова, С. Ракова та інших авторів.

Більшість дослідників підкреслюють важливість продуктивної компетентності серед ключових аспектів професійної майстерності вчителів, розглядаючи її як здатність до створення власного продукту, прийняття рішень та готовність до творчості. Важливим аспектом у дослідженнях В. Синенка є концепція "професійної компетентності вчителя", яка враховує інтеграцію різних факторів, таких як рівень фахових знань, навичок і умінь, особистісні якості, що проявляються у педагогічній діяльності, а також рівень розвитку й освіченості учнів.

Полікультурна компетентність вчителя включає володіння досягненнями культури, розуміння інших людей, їхніх індивідуальностей та відмінностей за різними ознаками, як висловлено А. Хуторським та іншими науковцями.

Професійна компетентність вчителя включає в себе особистісні якості, загальну культуру та кваліфікаційні знання, уміння та методичну майстерність. Гармонійне поєднання цих складових у педагогічній практиці призводить до досягнення оптимальних результатів. Дж. Равен, автор «Компетентність у сучасному суспільстві», визначає ключові якості, необхідні для будь-якої професійної діяльності [45]:

- здатність до самостійної роботи без делегування керівництва,
- відповідальність за прийняті рішення та дії,
- ініціативність, яка виражається у готовності виявляти ініціативу без запитань або дозволу,
- здатність виявляти та вирішувати проблеми,
- аналітичні навички для аналізу нових ситуацій та застосування наявних знань для цього,
- комунікабельність та здатність до співпраці з іншими,
- ініціатива в застосуванні знань,
- вміння приймати обґрунтовані рішення.

Є. Брюховецька підкреслює, що компетентний педагог має глибокі знання у будь-якому предметі шкільного курсу [7]. Н. Міськова, В. Борова, Л. Ілюк, І. Сойко, О. Кирилович, О. Красовська, та інші стверджують, що компетентний учитель організовує педагогічну діяльність з урахуванням отримання учнями усвідомлених результатів [6]. Л. Коваленко. розглядає професійну компетентність як сукупність знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного виконання функцій навчання, виховання та розвитку особистості дитини [23, с.28].

Аспекти педагогічної компетентності вчителя визначаються структурою його особистісних здібностей, рис характеру, загальної культури, а також управлінських та організаторських навичок, які виставляються на перший план. На подальшому етапі вивчається кваліфікаційна компетентність, що включає в себе знання, вміння та навички, отримані в рамках спеціальної освіти.

У науковому дискурсі розглядається професійна компетентність вчителя початкових класів як комплексний аспект, що включає декілька ключових компонентів:

- мотиваційно-ціннісний компонент, спрямований на цілі, цінності, інтереси та потреби майбутнього педагога,

- змістовий аспект, що охоплює науково-теоретичні, науково-методичні, психолого-педагогічні, спеціальні, технологічні та управлінські знання, а також набуті професійні досвіди,
- операційно-діяльнісний компонент, який включає гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні та організаторські вміння,
- особистісний аспект, який охоплює ряд професійно значущих якостей, таких як гуманність, відповідальність, комунікабельність, справедливість, емпатійність, доброзичливість, ерудиція, креативність тощо,
- рефлексивний компонент, який включає самооцінку, самоконтроль та самовдосконалення майбутнього вчителя початкових класів.

Структурними складовими педагогічної компетентності є теоретичні педагогічні знання, практичні вміння та особистісні якості педагога [30, с.184].

Теоретичні педагогічні знання включають в себе психолого-педагогічні знання, які формуються на основі визначень, наведених у навчальних програмах. Зміст психолого-педагогічних знань визначається навчальними програмами, охоплюючи методологічні засади та категорії педагогіки, закономірності соціалізації та розвитку особистості, цілі та технології навчання та виховання, а також закони анатоμο-фізіологічного та психічного розвитку дітей та підлітків. Це служить основою для формування гуманістично-орієнтованого мислення педагога. Наявність психолого-педагогічних і спеціальних знань є необхідною умовою для досягнення професійної компетентності.

Практичні завдання вирішуються завдяки умінням і навичкам, які базуються на теоретико-практичних і методичних знаннях.

Сутність теоретичної готовності вчителя виявляється у його узагальненому вмінні застосовувати педагогічне мислення, що включає аналітичні, прогностичні, проєктивні та рефлексивні навички.

Педагогічні навички представляють собою сукупність послідовних дій, базованих на теоретичних знаннях, де частина цих дій може бути автоматизованою (навички).

Аналітичні навички передбачають здатність аналізувати педагогічні явища, розуміти роль кожного елемента у структурі цілого та їх взаємодію.

Прогностичні навички включають управління педагогічним процесом, ясне уявлення вчителя, передбачення результатів педагогічного процесу та володіння прогностичними методами, гіпотезами тощо.

Проективні навички забезпечують конкретизацію цілей навчання та виховання та поетапну їх реалізацію.

Рефлексивні навички передбачають проведення вчителем контрольно-оцінної діяльності, спрямованої на самоосмислення та аналіз власних дій.

Сутність практичної готовності вчителя виявляється у його зовнішніх (предметних) навичках, тобто у спостережуваних діях. До них належать організаторські та комунікативні навички.

Організаторські навички передбачають залучення студентів до різних видів діяльності та організацію діяльності колективу для його трансформації в суб'єкт виховання. Можливі мобілізаційні, інформаційні, розвивальні та орієнтаційні організаторські навички [33, с.130].

Мобілізаційні вміння педагога полягають у здатності привертати увагу учнів та заохочувати їх зацікавленість у навчанні, праці та інших видів діяльності.

Інформаційні навички включають передавання навчальної інформації та методи її отримання та обробки.

Розвивальні вміння охоплюють визначення "зони найближчого розвитку" окремих учнів чи класу в цілому.

Орієнтаційні навички спрямовані на формування моральних та ціннісних установок вихованців, наукового світогляду, а також на

організацію спільної творчої діяльності для розвитку соціально значущих якостей особистості.

Комунікативні навички вчителя включають уміння сприймати інформацію, володіння вербальними навичками спілкування та використання педагогічних методик.

З огляду на вищезазначені аспекти, варто зазначити, що педагогічна компетентність є ключовим елементом успішної педагогічної діяльності вчителя.

Кожен компонент науково-методичної компетентності не може існувати самостійно, а завжди інтегрується в більш обширні системи. Наприклад, мотиваційний аспект науково-методичної компетентності входить у загальну структуру особистісної спрямованості, а когнітивний аспект - у структуру світогляду. Операційний компонент, з іншого боку, вбудовується у більш широкий контекст педагогічної діяльності, такий як процесуальний підхід, що дозволяє розглядати реалізацію науково-методичної компетентності у межах діяльнісного і функціонального підходів.

Цей висновок базується на науковому підході В. Петровського до дослідження проблеми діяльності, який розглядає її через активність та цілепокладання. Згідно з цим підходом, аспект цілеспрямованості (синхронний аналіз) визначає момент здійснення діяльності, що задовольняє певні потреби та мотиви людини, тоді як аспект цілепокладання (діахронний аналіз) породжує нові потреби і відображає їх внутрішню динаміку.

Отже, компетентність учителя на операційно-процесуальному рівні визначається його здатністю ефективно використовувати наукові знання та методичні прийоми у практичній діяльності з метою досягнення конкретних цілей. Це включає вивчення та розуміння наукових підходів, теорій та методів навчання для їх застосування в досягненні певних навчальних і виховних цілей. Учитель повинен бути здатним планувати та

організовувати навчальні заняття з урахуванням цілей освітнього процесу та потреб учнів.

Це також передбачає здатність створювати та використовувати різноманітні методичні матеріали, інструменти та ресурси для підтримки навчального процесу та досягнення навчальних цілей. Важливою частиною є здатність оцінювати ефективність використання різних методів та прийомів та вносити корективи для поліпшення навчального процесу.

Отже, науково-методична компетентність учителя на операційно-процесуальному рівні сприяє забезпеченню якісного та ефективного навчання, враховуючи потреби та індивідуальні особливості кожного учня.

1.2. Основні тенденції розвитку професійної компетентності вчителів в сучасному освітньому контексті

Проблема розвитку особистості набуває особливої актуальності в умовах сучасного світу, що постійно стикається з складними соціокультурними, економічними та політичними викликами.

Потреби у навчанні вчителів початкових класів стали динамічними в контексті впровадження нового Державного стандарту початкової освіти. З'явлення проблем і типових труднощів у роботі вчителя породжує нові професійні вимоги, які мають служити основою для модернізації системи підвищення кваліфікації в рамках післядипломної педагогічної освіти.

Особливості сучасного навчання вчителів, що визначають його автономність і право на академічну свободу, в поєднанні з вимогами до повної реалізації компетентнісного підходу, можна охарактеризувати як перехід "від практики до теорії". В цьому контексті підвищення кваліфікації вчителів початкових класів має базуватися на систематичному вивченні їхньої професійної діяльності, розумінні, чому вони вчиняють те чи інше на практиці.

Це дозволяє системі післядипломної освіти постійно стежити за професійним розвитком викладача, забезпечувати оптимальні умови для цього, демонструвати високий рівень готовності працювати з ним з урахуванням його власного досвіду, цінностей та індивідуальних особливостей [29].

Один з головних пріоритетів мовної освіти в Україні на сучасному етапі розвитку - це високий рівень володіння державною мовою, постійна увага до підвищення її престижу та ефективного використання у різних сферах суспільного життя. У концепції Нової української школи (2016) вказано 10 ключових компетентностей, серед яких першою є компетенція у володінні державною (та рідною, якщо є відмінність) мовою. Це означає вміння висловлювати свої думки та почуття, пояснювати поняття та факти, як усно, так і письмово (через говоріння, слухання, читання, письмо, використання мультимедійних засобів). Крім того, це передбачає здатність використовувати мовні засоби для спілкування у різних сферах життя, включаючи навчання, роботу, домашнє оточення та вільний час, а також розуміння важливості ефективного спілкування для успішної професійної діяльності.

Початок реформування загальної середньої освіти відбувся у 2018/2019 навчальному році завдяки впровадженню нового Державного стандарту початкової освіти. На даний момент усі вчителі, які працюють у початковій школі, у своїй повсякденній професійній діяльності дотримуються принципів та цінностей Нової української школи (НУШ). Крім того, всі вчителі, які працюють у системі загальної середньої освіти, пройшли навчання в інститутах післядипломної педагогічної освіти для адаптації до умов роботи в рамках НУШ. Також мають можливість застосовувати окремі елементи концепції НУШ у процесі навчання у 5-11 класах базової та профільної школи. Наприклад, можуть використовувати принципи формувального оцінювання (самооцінювання, взаємооцінювання) у системі оцінювання навчальних досягнень учнів. У

той же час, умови професійної діяльності педагогів постійно змінюються в сучасних реаліях, що ставить перед ними нові виклики. Педагоги мають бути професійно компетентними у будь-яких умовах і забезпечувати високу якість освіти незалежно від зовнішніх обставин.

Одним із викликів, з якими сучасні педагоги можуть стикатися, є впровадження інклюзивного навчання, пандемія, пов'язана з поширенням коронавірусної інфекції, а також процедури сертифікації чи проведення інституційного аудиту закладу освіти, де працює вчитель. Тому одним з пріоритетних завдань для сучасного педагога є здатність ефективно управляти змінами та діяти на випередження. Для розвитку цієї компетентності педагогам необхідно забезпечити постійний професійний розвиток.

Вчителям, які працюють у мультикультурному середовищі, вкрай важливо мати розуміння про особливості мовлення дітей у таких умовах. Післядипломна педагогічна освіта у мультикультурному регіоні повинна надати педагогам необхідні компетенції, які були зазначені раніше. Досвід підтверджує, що вчителі мають отримувати знання і набувати практичних навичок для їх ефективного застосування в подальшій роботі.

Реформування освіти, яке було визначено в концепції Нової української школи, можна розглядати також як перехід від моделі авторитарної до моделі демократичної школи. У зв'язку з цим компетентність педагога повинна зазнавати значних змін у напрямку демократизації, виявляючи повагу до кожної дитини, усвідомлюючи її унікальність та цінність для суспільства, віру в її потенціал і так далі. Принцип дитиноцентризму і педагогіки партнерства базується на повазі до особистості, навіть якщо вона ще не зростає або розвивається [47].

У сучасну епоху вчителям важливо зосередитися на власному професійному розвитку. Це передбачає вивчення передового досвіду демократичного стилю педагогічного спілкування, оволодіння конкретними прийомами застосування, активне використання наукових

джерел для поповнення методичних знань. На науково-педагогічних працівників у сфері післядипломної освіти покладено обов'язок скеровувати вчителів у їх самоосвіті, надавати їм нові знання та вміння, заохочувати наукові дослідження в контексті професійної діяльності.

У контексті європейської інтеграції навчальні заклади Європейського Союзу рекомендують Україні здійснити певні заходи в загальноосвітніх навчальних закладах для приведення у відповідність з основними положеннями та стандартами європейського виміру освіти. Ці заходи передбачають приведення у відповідність до цих стандартів структури, мети та змісту інноваційно-компетентнісної підготовки та інституційного забезпечення, запровадження профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, перехід від знаннєвої парадигми освіти до компетентнісної. Крім того, основи громадянського суспільства можна створити через інноваційну та компетентну освіту, яка включає менталітет і культуру учнів, студентів і вчителів, а також демократичні принципи співіснування в мультикультурному середовищі [10].

Нова українська школа разом із новими законами України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту» та новим Професійним стандартом педагога є сучасним підходом до інноваційного та компетентнісного забезпечення освітньої діяльності. Ці документи окреслюють загальні та професійні компетентності вчителів відповідно до стандартів європейського виміру освіти.

З точки зору загальних компетенцій, очікується, що вчителі володітимуть громадянськими, соціальними, культурними, лідерськими та підприємницькими навичками. Що стосується професійних компетенцій, то вони повинні володіти знаннями у сфері збереження здоров'я, предметної методики, мовної комунікації, інформаційних технологій, психології, емоційної етики, педагогічного партнерства, інклюзивності, розробки проектів, прогнозування, організації, оцінювання та аналізу, інновацій, рефлексії та навчання впродовж життя [16].

Професійний стандарт слугує педагогам орієнтиром для визначення орієнтирів інноваційно-компетентнісної траєкторії власного творчого професійного розвитку, в контексті принципу «Освіта впродовж життя». Такий підхід спонукає вчителя бути активним партнером у співпраці з учнями, використовуючи особистісно-орієнтовані та діяльнісні методи навчання. Це передбачає зміщення ролі вчителя від «транслятора знань» до організатора навчального процесу, а учнів — від пасивного засвоєння інформації до активної дослідницької, самостійної роботи та самоосвіти. Це створює ціннісне ставлення до навчання та готує учнів до успіху в реальному житті [4].

Інноваційна та компетентна освіта робить наголос на розвитку учнів, забезпеченні їх розумового зростання та критичного мислення, а не просто на передачі інформації та навичок. Педагоги відповідають за організацію та управління навчально-виховним процесом, впровадження інноваційних педагогічних технологій, звітують за результати своєї роботи. Це вимагає від педагогів творчого підходу, що є важливим показником їх професійного розвитку та підготовки. Творчий стиль навчання слід розглядати як складну систему, яка поєднує в собі мотивацію, інтелектуальність та емоційну волю. Для реалізації цієї системи підготовки вчителя може бути використаний принцип «Освіта протягом усього життя».

Однією з найактуальніших проблем у сфері освіти за останній рік стало підвищення професійної компетентності вчителів щодо використання цифрових технологій, сервісів та інструментів у педагогічній практиці. До переходу на дистанційне навчання технічні можливості, доступні учням вдома, були достатніми для задоволення потреб і вимог закладів загальної середньої освіти. Однак перехід до синхронної взаємодії вимагає зовсім інших характеристик «цифрового» обладнання для студентів і викладачів. Недостатній рівень технічного забезпечення вплинув не лише на організацію дистанційного навчання, але

й загострив проблему розвитку інформаційно-комунікаційної мобільності викладача.

Оскільки ми рухаємося до цифрової ери, для вчителів стає все більш важливим враховувати цифрове середовище, в якому працюють їхні учні. Вони повинні мати чітке уявлення про можливості та обмеження технологій, а також контролювати процес засвоєння знань і розуміння учнями. Це вимагає від учителя взяти на себе роль «тренера з розуміння», допомагаючи учням розвивати критичне мислення та навички вирішення проблем.

Кінцева мета освіти – дати можливість здобувачам освіти якісно змінити своє життя і вирішувати практичні завдання. Це вимагає розвитку нових навичок, включаючи професійні, м'які та універсальні, які згодом стануть звичкою.

Для досягнення цієї мети важливо використовувати відповідні засоби для організації дистанційного навчання. Однак вибір правильного інструменту може бути складним завданням, оскільки універсального рішення не існує. Рішення повинно прийматися на основі певних факторів, таких як вік здобувача освіти, їх кількість, технічні можливості та інше.

Варто зазначити, що пошук нових підходів до розвитку професійної компетентності вчителів та організації підвищення кваліфікації не обмежується Україною, а відбувається в глобальному масштабі. Багато країн досліджують інноваційні методи та технології, щоб покращити якість освіти та задовольнити мінливі потреби студентів у цифрову епоху. Тому вчителям важливо бути в курсі останніх подій у сфері освіти та продовжувати вдосконалювати свої навички та знання. Цього можна досягти шляхом участі в освітніх програмах, відвідування семінарів і конференцій, а також самоосвіти [31].

Розвиток професійної компетентності вчителя залежить від різних факторів, серед яких ключовим фактором є інноваційна готовність вчителя. Ця готовність охоплює кілька аспектів, серед яких усвідомлення

необхідності інноваційних технологій, орієнтація на новітні досягнення педагогічної науки і практики, готовність проводити науково-дослідну та експериментальну роботу, здатність розробляти та впроваджувати власні методики. Крім того, це готовність долати виклики, пов'язані з інноваціями, здатність до самоорганізації та саморефлексії, готовність відмовитися від стереотипів педагогічного мислення, прагнення до творчих досягнень і самовдосконалення [35].

Розвиток професійної компетентності вчителя вимагає комплексного підходу до змісту, активної діяльності, синтезу різних форм і методів навчання. Цей підхід ґрунтується на принципі безперервності та інноваційності, що підкреслює важливість бути в курсі останніх досягнень педагогічної науки та практики, а також продовжувати розробляти нові інноваційні методи та техніки.

Застосовуючи такий підхід, вчителі можуть підвищити свою професійну компетентність і забезпечити високоякісну освіту, яка відповідає мінливим потребам учнів у цифрову епоху. Це передбачає бажання експериментувати, адаптуватися та змінюватися, а також бажання постійно вдосконалюватися та розвиватися. Застосовуючи інновації та нові підходи, вчителі можуть допомогти своїм учням розвинути критичне мислення та навички вирішення проблем, а також підготувати їх до вимог майбутнього.

1.3. Методи та підходи до оцінювання рівня професійної компетентності

Формування особистості виступає як один із ключових пріоритетів у змінному соціокультурному, економічному та політичному контексті сучасного світу. Одним із основних завдань перетворення традиційної системи освіти в Україні є розвиток професійної компетентності вчителів

української мови та літератури та адаптація їхньої педагогічної практики до сучасних вимог суспільства. Ця мета відображена у важливих законодавчих актах України, таких як "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту", а також у Національній доктрині розвитку освіти.

Система освіти активно працює над розробкою методів виявлення та розвитку творчого потенціалу вчителів і їхньою успішною професійною реалізацією у творчій сфері. Згідно з чинним законодавством України, педагогічні та науково-педагогічні працівники мають неперервно підвищувати свій професійний рівень, удосконалювати педагогічні навички та розвивати загальну культуру. Важливість підготовки та самовдосконалення педагогічних та науково-педагогічних кадрів для модернізації освіти підкреслюється в Національній доктрині розвитку освіти [38].

Сучасний педагог повинен володіти гнучкістю, нестандартністю мислення та здатністю адаптуватися до змін оточення, що визначає вимогу до досягнення високого рівня професійної компетентності. Для досягнення високих результатів у навчально-виховному процесі та творчому підході до організації роботи, вчителів слід розвивати не лише професійні, але й особистісні якості. Ця проблематика визнана в Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття"), яка визначає необхідність підготовки нового покоління педагогічних фахівців та підвищення їхнього професійного та загальнокультурного рівня [5, с. 373].

Компетентність учителя не повинна зводитися до вузькопрофесійного кругозору, адже від нього вимагається розуміння різноманітних соціальних, психологічних, педагогічних та інших аспектів освіти. Щоб стимулювати в учнів стійкий інтерес до навчання, вчитель повинен володіти знаннями в різних сферах життя, бути обізнаним у світових подіях, винаходах, останніх досягненнях науки і техніки. Ефективним засобом досягнення цього є робота з різними джерелами

інформації та підтримка учнів у пошуковій діяльності. «Як зазначав В. Сухомлинський, «щоб відкрити учням іскорку знань, учитель має ввібрати море світла, залишаючись під променями вічносяйного сонця знань» [10]».

При оцінюванні професійної компетентності вчителя початкових класів одним із можливих підходів є використання таких критеріїв, як знання в різних сферах життя, використання сучасних педагогічних технологій, впровадження нових психолого-педагогічних підходів. Цей метод створює основу для зручної та доступної діагностики професійної компетентності вчителя за показниками за кожним визначеним критерієм.

У сучасному світі важливо забезпечити високий рівень освітніх стандартів молодших школярів. Висококваліфікований і компетентний учитель початкових класів повинен володіти глибокими професійними знаннями та вміннями, що відповідають сучасним стандартам професійно-педагогічної науки. Крім того, вони повинні усвідомлювати мету та важливість своєї професійної діяльності в контексті безперервної освіти, проявляти професійну гнучкість реагувати на зміни в соціальній сфері шкільного середовища, впроваджувати нові психолого-педагогічні підходи та сучасні педагогічні технології. Це підкреслює, що сучасний учитель початкових класів є творчим суб'єктом професійної педагогічної діяльності [12].

Оцінювання професійної діяльності вчителя в системі початкової освіти може проводитися на засадах наступних підходів:

1) вимоги до особистісних якостей вчителя як сучасного фахівця у галузі освіти: цей підхід передбачає оцінку вчителя з погляду його особистісних якостей, які є важливими для успішної професійної діяльності. До таких якостей можуть відноситися емпатія, комунікативність, гнучкість мислення, лідерські якості та інші.

2) Специфікація вимог до педагога початкових класів: цей підхід спрямований на оцінку вчителя з урахуванням специфіки його ролі в початковій школі. До вимог можуть входити розуміння особливостей

психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку, вміння взаємодіяти зі сім'єю учнів, а також організація навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей дітей.

3) Аналіз системи педагогічної культури вчителя: Цей підхід передбачає оцінку вчителя з точки зору його педагогічної культури, яка включає емоційний, комунікативний, конструктивний, інноваційний та рефлексивний компоненти. Оцінка вчителя може проводитися з урахуванням його емпатії, вміння ефективно комунікувати з учнями та батьками, здатності організовувати навчально-виховний процес, пошуку та впровадження інноваційних методик, а також здатності до саморефлексії та самовдосконалення [12].

Ці підходи можуть бути використані для об'єктивної оцінки професійної компетентності вчителя початкової школи та сприяти подальшому розвитку його професійних навичок і якостей.

Професійна компетентність учителя початкових класів – це складна система особистісних якостей, яка є визначальною для їх ефективності на уроці. Ця система включає знання, уміння та ставлення, які вчителі набувають завдяки загальному та спеціальному навчанню та практичному досвіду. Важливість професійної компетентності відображається у вимогах до професійних якостей учителя початкових класів, де значна увага приділяється компетентності вчителя як одній із ключових характеристик.

Компетентність учителя має забезпечувати високий рівень професійно-педагогічної діяльності, що передбачає розуміння ефективності своїх методів навчання та відповідність сучасним науковим досягненням і вимогам. Це означає, що вчитель має бути обізнаним у новітніх педагогічних науці та практиці та мати бажання розробляти та впроваджувати власні методики [11].

Особистість вчителя є важливим елементом його професійної компетентності, нарівні зі знаннями і навичками. Особистісні цінності, які

вбудовані в нього, формуються через особистий і професійний досвід і створюють контекст нашого життя. Серед ключових цінностей, які керують вчителем, варто виділити етичні принципи, такі як чесність, порядність, доброта і недопущення недоліків. Важливо також враховувати цінності міжособистісної взаємодії, такі як освіта, життєрадісність і чуйність. Для досягнення професійних цілей і високого рівня педагогічної діяльності важливі цінності професійної самореалізації, такі як ґрунтовність, оперативність у справі і воля. Нарешті, індивідуальні цінності, такі як незалежність, відповідальність і конформність, також сприяють особистісному та професійному розвитку вчителя [20].

Оцінка професійної компетентності вчителів початкових класів є важливим аспектом забезпечення ефективного навчання на уроках. Ця компетентність включає знання, вміння та особистісні цінності, і для її підтримання на високому рівні педагогам необхідно постійно розвиватися та прагнути до самовдосконалення.

Існує кілька методик оцінювання професійної компетентності вчителів, які враховують різні аспекти їхньої роботи. Один із таких методів - аналіз уроків та методичних матеріалів. Це означає спостереження за уроками вчителя, оцінку їх організації, взаємодії з учнями та використання різних методів. Також можна оцінити якість та інноваційність методичних матеріалів, які використовуються вчителем.

Ще одним методом є самооцінка та створення портфоліо. Викладач може систематично оцінювати свою роботу за різними критеріями та проводити рефлексію, а потім створювати портфоліо, що відображає різні аспекти його професійної діяльності.

Додатковими методами оцінювання професійної компетентності вчителя є використання анкет та опитувань. Збирання думок та відгуків колег може надати цінну інформацію. Також важливо отримати відгуки студентів про методи навчання та загальне враження від уроків [33].

Тестування та педагогічні тести також можуть бути використані для оцінювання професійної компетентності. Тести дозволяють виміряти знання та навички вчителя, тоді як педагогічні тести створюють сценарії реальних або віртуальних ситуацій для демонстрації педагогічних здібностей.

Участь у фахових заходах, таких як семінари і тренінги, є ще одним важливим методом оцінювання. Активна участь у таких заходах може вказувати на глибину зацікавленості вчителя у підвищенні кваліфікації. Проведення майстер-класів також може стати можливістю для вчителя поділитися своїми знаннями та вміннями з колегами.

Атестація педагогічних працівників відповідно до законодавства України «Про освіту» (ст. 51) є механізмом зовнішнього оцінювання професійної компетентності вчителя. Цей процес включає незалежне тестування, самооцінку та аналіз практичного досвіду. Основною метою атестації є виявлення та підтримка педагогічних працівників, які володіють високою професійною майстерністю та відповідають сучасним вимогам у сфері компетентнісної підготовки та інноваційних освітніх технологій [37].

Сертифікація педагогічних працівників є важливим процесом, який встановлює всебічну та всебічну оцінку педагогічної діяльності вчителя відповідно до статті 50 Закону України «Про освіту». Положення про сертифікацію педагогічних працівників встановлює порядок проведення цього процесу, який є добровільним, і педагогічні працівники можуть відмовитися від участі на будь-якому етапі. Складова незалежного тестування включає оцінювання професійних знань та вмінь учасників, а конкретний зміст тесту визначається Програмою незалежного тестування.

Важливим елементом є атестація педагогічних працівників. Чергова атестація проводиться не рідше одного разу на п'ять років, за винятком випадків, передбачених законодавством, наприклад тимчасової непрацездатності вчителя або інших непередбачених обставин. Після проведення атестації визначається відповідність педагога займаній посаді,

а також встановлюються кваліфікаційні категорії та педагогічні звання, перелік яких визначається постановою Кабінету Міністрів України.

Представлені в інформації методи охоплюють різні аспекти роботи вчителя. Серед них аналіз уроків і методичних матеріалів, самооцінка та складання портфоліо, опитування та анкетування, тестування, участь у професійних заходах та атестація.

Рекомендується використання комплексного підходу, який охоплює різноманітні інструменти для оцінки якісних та кількісних аспектів професійної діяльності, а також аспекти самооцінки.

Формування ціннісної свідомості та самосвідомості шляхом закріплення ціннісних орієнтацій може впливати на мотивацію педагогічної діяльності. Ціннісні орієнтації та особистісний зміст професії визначають індивідуальний стиль педагогічної роботи, визначаючи її характер як гуманний, демократичний або авторитарний.

Мотиваційно-ціннісне ставлення до педагогічної професії, а також цілей і методів педагогічної діяльності формується на основі ціннісних орієнтацій, які визначають педагогічну спрямованість особистості в кінцевому результаті.

Підсумовуючи, можна сказати, що оцінювання рівня професійної компетентності вчителя початкових класів – це складний процес, який потребує різноманітних методів і підходів. Для забезпечення високого рівня професійно-педагогічної діяльності педагогам важливо постійно розвивати свою компетентність і прагнути до самовдосконалення. Становлення ціннісної свідомості та самосвідомості через закріплення в ціннісних орієнтаціях також є визначальним для мотивації та спрямованості педагогічної діяльності вчителя.

Висновок до розділу 1

Отже, професійна компетентність вчителя початкової школи є складною та багатогранною концепцією, що включає різноманітні аспекти,

такі як знання, вміння, навички, володіння методиками викладання та взаємодії з учнями.

Основними складовими професійної компетентності є:

- соціально-правові здібності-здатність співпрацювати і взаємодіяти з державними інститутами і людьми, володіння навичками професійного спілкування і поведінки;
- спеціальні здібності-готовність до самостійного виконання певних видів діяльності, вміння вирішувати типові професійні завдання і оцінювати результати роботи, самостійно здобувати знання і вміння за фахом;
- особистісна компетентність-здатність до постійного професійного зростання і вдосконалення в професійній діяльності, професійному розвитку і самореалізації.;
- самокомпетентність-належне усвідомлення власних соціально-професійних характеристик, оволодіння прийомами подолання професійної деструкції.

Сучасні вимоги до вчителя початкової школи визначають необхідність постійного підвищення рівня його професійної компетентності, відповідно до змін у вимогах суспільства та розвитку освітніх технологій.

Для ефективного управління професійною компетентністю вчителів початкової школи необхідно застосовувати комплексний підхід, який враховуватиме як фахові, так і особистісні аспекти розвитку вчителя. Оцінка рівня професійної компетентності повинна базуватися на різноманітних методах та підходах, що дозволять здійснювати об'єктивне визначення здатностей та досягнень вчителів у виконанні їхніх професійних обов'язків.

Отже, враховуючи зазначені аспекти, важливо забезпечити постійну підтримку та розвиток професійної компетентності вчителів початкової

школи, що сприятиме покращенню якості освіти та забезпечить успішний розвиток учнів.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Загальний огляд концепції Нової української школи

У сучасному суспільстві з фокусом на знаннях, інтелекті та компетенціях як виробничих ресурсах, роль вчителя зазнала змін. З упровадженням Концепції «Нова українська школа» функція вчителя стала ще більш важливою у забезпеченні компетентного навчання та розвитку навичок, які застосовуються в реальному житті. Для цього необхідний компетентний, мотивований та кваліфікований педагог, який має академічну свободу та здатність до професійного зростання.

У цьому контексті важливо, щоб вчитель мав вміння самостійно та творчо здобувати інформацію, організовувати навчальний процес та орієнтуватися на індивідуальні особливості кожного учня. Педагог повинен брати до уваги потреби, можливості та життєві плани кожного учня, щоб забезпечити ефективні результати навчання. Роль вчителя полягає не лише у передачі інформації та навичок, але й у розвитку критичного мислення, навичок вирішення проблем та емоційного інтелекту серед учнів [47].

Для відповіді на ці сучасні виклики необхідно переглянути суспільно-професійну місію вчителя в контексті європейського професіоналізму, враховуючи кращі українські традиції. Це вимагатиме від педагогів творчого підходу, який є ключовим показником їх професійного розвитку та підготовки. Принцип «Освіта протягом усього життя» може бути використаний для реалізації цієї системи підготовки

вчителів, що гарантує, що вони оволодіють необхідними навичками та знаннями для ефективного навчання наступного покоління учнів.

Становлення вчителя-професіонала – це безперервний процес самовдосконалення та саморозвитку протягом усього життя в рамках концепції Нової української школи. Це особливо важливо в сучасному соціокультурному контексті, де знання, інтелект і компетенції є ключовими виробничими ресурсами.

Значимість підготовки кваліфікованих спеціалістів, які відповідають вимогам суспільства знань, надзвичайно велика. Вчителі повинні бути здатними до безперервного інтелектуального, культурного та духовного зростання, яке здійснюється через формальну та неформальну освіту. Цей процес спрямований на збереження, розширення та передачу гуманістичних цінностей, а також на розвиток нових професійних ролей і функцій, що відповідають вимогам сучасного суспільства, що швидко змінюється.

Розвиток Нової української школи – це довгострокова реформа, яка супроводжується значними змінами в усіх сферах освіти. Ця реформа необхідна для того, щоб українська освіта стала сучасною та відповідала потребам XXI століття. Концепція Нової української школи наголошує на необхідності підходу, орієнтованого на учня, який ставить учня в центр освітнього процесу. Цей підхід вимагає від учителів гнучкості, адаптації та новаторства у своїх методах навчання [47].

У цьому контексті розвиток професійного вчителя є важливим для того, щоб система освіти була ефективною та відповідала потребам учнів. Вчителі повинні мати можливість адаптуватися до змін в освітньому ландшафті та мати необхідні навички та знання для ефективного навчання наступного покоління учнів. Нова українська школа визнає важливість безперервного професійного розвитку та самовдосконалення для вчителів, оскільки це є ключовим фактором для того, щоб українська освіта залишалася актуальною та ефективною в суспільстві знань (рис.2.1).

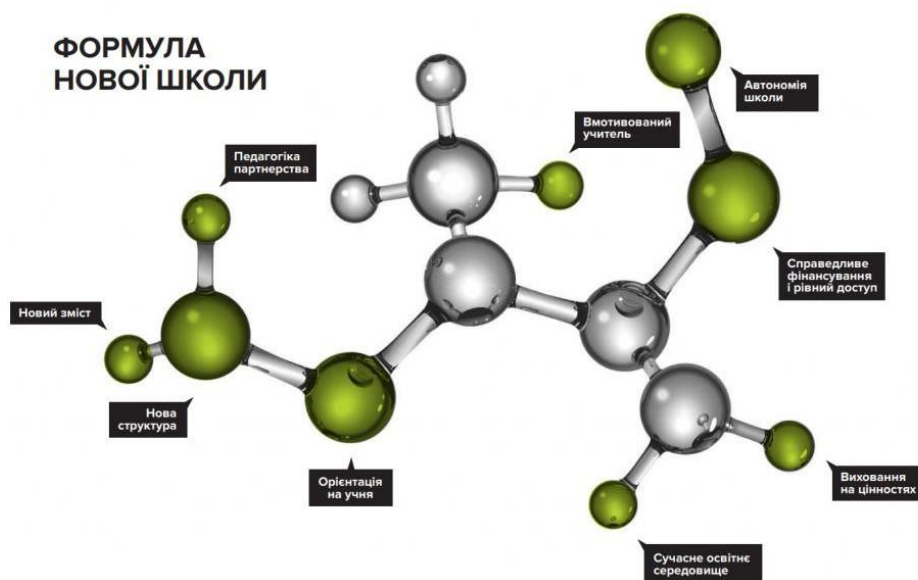

Рис.2.1. Формула Нової української школи [32]

Формула Нової школи складається з дев'яти ключових компонентів [32]:

1) компетентнісна освіта: це підходить до навчання, що ставить своєю метою розвиток ключових компетентностей учнів, таких як знання, погляди, цінності та успішна самореалізація у професійній та особистісній сферах. Це допомагає учням стати активними учасниками ринку праці, сприяє економічному розвитку та постійному навчанню,

2) партнерська педагогіка: це підходить до навчання, що базується на гуманістичних принципах та сприяє діалогічній взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, включаючи учнів, школу, громаду та родину. Це сприяє розвитку кожної особистості, взаєморозумінню, співпраці та відповідальності за результати,

3) педагог нового покоління: це вчитель, що виступає передовиком у суспільних та освітніх трансформаціях, має високу мотивацію та компетентність. Він виконує різні ролі в освітньому процесі, такі як наставник, коуч, фасилітатор і тьютор, і має можливість користуватися академічною свободою. Такий педагог володіє навичками

випереджувального проектного менеджменту, а також активно здобуває інформацію та організовує дитиноцентрований процес навчання, сприяючи формуванню бачення світу та самоактуалізації особистості,

4) модель освіти, орієнтована на особистість, ґрунтується на принципах дитиноцентризму. Ця парадигма навчання і виховання ставить за мету індивідуалізацію, враховуючи унікальність кожної дитини та сприяючи її оптимальному розвитку з урахуванням особливостей, здібностей та потреб,

5) процес виховання, пронизаний цінностями, виступає основним шляхом формування особистості. Він базується на двох групах цінностей: морально-етичних та соціально-політичних. Перші включають цінності, пов'язані з моральними принципами, такі як гідність, чесність, справедливість, турбота та повага до життя, до самого себе та до інших людей. Другі охоплюють соціально-політичні цінності, такі як свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови та культури, патріотизм, ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність та відповідальність,

6) Нова структура школи включає тривалу профільну освіту, яка розділена на три рівні:

- Початкова школа (4 роки):
 - 1-2 класи: перший цикл (адаптаційно-ігровий);
 - 3-4 класи: другий цикл (основний).
- Базова середня школа (гімназія) (5 років):
 - 5-6 класи: перший цикл;
 - 7-9 класи: другий цикл.
- Профільна середня школа (3 роки):
 - 10 клас: перший цикл;
 - 11-12 класи: другий цикл.

Учні можуть обирати між академічним та професійним спрямуваннями в залежності від інтересів та майбутніх планів.

Академічний шлях веде до ліцею, тоді як професійний шлях може включати професійний ліцей або коледж,

7) передача школам автономії та забезпечення якості освіти включає ряд заходів, в тому числі забезпечення рівних можливостей для всіх навчальних закладів усіх форм власності отримувати бюджетне фінансування. Також передбачається делегування управлінських та методичних повноважень на рівень окремих шкіл та передача управління школами на місцевий рівень.

Основну роль у цьому процесі відіграють об'єднані територіальні громади, які формують місцеву освітню політику, враховуючи місцеві культурні аспекти, стан ринку праці та загальнодержавну освітню стратегію. Завдяки автономії, школам надається можливість самостійно розробляти освітні програми, складати навчальні плани і програми, вибирати методи навчання та виховання, а також розвивати навчально-матеріальну базу. Цей підхід передбачає, що школа приймає на себе відповідальність перед суспільством за ефективність внутрішньої системи забезпечення якості освіти та досягнення учнями результатів навчання, визначених освітніми програмами і стандартами. Для визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та підвищення його репутації передбачається проведення громадської акредитації,

8) справедливе фінансування стає основою для децентралізації освіти в Україні, відкриваючи нові можливості для розвитку державно-громадського партнерства у сфері освіти за допомогою нових методів співфінансування та управління навчальними закладами. Освітня субвенція, надана з державного рівня, спрямована передусім на покриття витрат, пов'язаних з педагогічною складовою освітнього процесу, таких як оплата праці працівників закладів освіти, закупівля підручників, організація підвищення кваліфікації вчителів і т. д. Державні органи влади та об'єднані територіальні громади мають забезпечити належні умови для

навчання та виховання дітей, забезпечити доступ до якісної освіти у всіх регіонах та населених пунктах,

9) сучасне освітнє середовище у Новій українській школі визначається інклюзивним підходом, що сприяє рівному доступу до освіти для всіх, включаючи осіб з обмеженими можливостями. Це середовище передбачає наявність мобільних робочих місць у класі для ефективної організації різноманітних видів навчальної діяльності, таких як групова, проектна, дослідницька, кооперативна. Класні кімнати структуруються на різні зони навчання, такі як наукова, мистецька, зона для усамітнення, ігрова тощо, для сприяння розвитку різних аспектів особистості учнів. Використання новітніх ІТ-технологій, мультимедійних засобів навчання та оновлена лабораторна база допомагають у здійсненні цього підходу. Важливо, щоб освітнє середовище стимулювало самовизначення дітей і сприяло розвитку їхніх навичок та знань, а також позитивного ставлення.

НУШ передбачає три концепти (рис.2.2.)

Рис.2.2. Концепти Нової української школи

Концепція Нової української школи зосереджена навколо головної мети та ключових компонентів, де вчителі відіграють ключову роль у забезпеченні компетентного навчання та формуванні інтегрованого контенту на основі ключових компетентностей. Реалізація цієї концепції передбачає наближення змісту освіти до сензитивних періодів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей сприйняття нової інформації та інших аспектів.

Центральним у Новій українській школі є ціннісно-світоглядний підхід, що ґрунтується на переконанні у важливості людини як найвищої цінності. Методика навчання та виховання ґрунтується на засадах педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму. Такий підхід враховує особистий досвід кожної дитини та сприяє її гармонійному розвитку, психологічному благополуччю, радості від навчання та самореалізації [44].

У «Новій українській школі» визнається важливість дитиноцентризму, що передбачає максимальну увагу до навчання та виховання кожної конкретної дитини з урахуванням її індивідуальності, здібностей та особистих цілей. Основним принципом у цьому процесі є орієнтація на потреби студентів, що забезпечує ефективність системи освіти та задоволення потреб кожного студента.

У цьому контексті вчителі повинні бути гнучкими, адаптованими та інноваційними у своїх методах навчання. Вони повинні мати можливість адаптуватися до змін в освітньому ландшафті та мати необхідні навички та знання для ефективного навчання наступного покоління учнів. Концепція «Нова українська школа» наголошує на важливості безперервного професійного розвитку та самовдосконалення вчителів, оскільки це є ключовим чинником для того, щоб українська освіта залишалася актуальною та ефективною в суспільстві знань.

Переконання в тому, що людина є найвищою цінністю, лежить в основі ціннісно-світоглядного підходу, який проголошується у Новій

українській школі. Методика навчання та виховання відтепер спирається на принципи педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму. Цей інноваційний підхід, зосереджений на індивідуальних потребах та можливостях кожної дитини, сприяє її гармонійному розвитку, психологічному комфорту, радості від власних досягнень та самореалізації. Центральним елементом стає підкреслення особистісного виховання, де особлива увага приділяється індивідуальним потребам, здібностям та цілям кожного учня [47].

Є розбіжності у підходах між попереднім та новим Державними стандартами, відображеними у навчальних галузях та результатах навчання. Однак незважаючи на це, в обох стандартах наголошується на особистісному зростанні учнів. Компетентнісний підхід спрямований на досягнення результатів через ключові і предметні компетентності, в той час як особистісно зорієнтований підхід та діяльнісний підхід орієнтовані на розвиток різноманітних здібностей та навичок учнів [35, с.5].

Багато вчителів затрачають свій час на те, щоб встановити, чого учень не знає, але справжнє мистецтво полягає в постановці питань, спрямованих на виявлення того, що учень вже знає або здатний засвоїти (А. Ейнштейн). Процес спостереження за навчальним прогресом учнів та їх оцінювання розпочинається з перших днів навчання у школі і триває постійно. Невід'ємною частиною цього процесу є розвиток у учнів здатності самостійно оцінювати свій власний прогрес.

Отже, концепція Нової української школи є ключовим стратегічним документом, спрямованим на реформування освітньої системи в Україні. Основні принципи цієї концепції полягають у впровадженні сучасних педагогічних підходів, таких як інклюзивне навчання, індивідуалізація освіти, розвиток ключових компетентностей учнів та ціннісно-світоглядне виховання.

Основні складові Нової української школи включають у себе зміни у змісті навчання, впровадження сучасних методик та технологій,

реорганізацію навчальних закладів, підвищення кваліфікації педагогічних працівників та створення стимулюючого середовища для розвитку кожного учня.

Основна мета концепції полягає в підготовці молодого покоління до життя в сучасному суспільстві, розвитку його творчих, аналітичних та комунікативних здібностей, а також формуванні громадянської свідомості та відповідальності перед суспільством.

2.2. Вимоги до вчителів початкової школи в контексті Нової української школи.

Успішна реалізація Концепції Нової української школи, яка покликана забезпечити якісну освіту кожній дитині та розкрити її потенціал, значною мірою залежить від ролі вчителя. Вчителі є ключовими фігурами в цьому новому підході до освіти і повинні володіти певними особистими якостями та характеристиками на додаток до розуміння своєї ролі та завдань в освіті.

Щоб сучасний вчитель був успішним у ролі лідера, він повинен володіти здатністю надихати та мобілізувати оточуючих. Вони також повинні демонструвати пристрасний інтерес до своєї професії, мати високу компетентність у викладанні, бути відкритими до інновацій і готовими до змін. Ефективна комунікація з учнями, батьками, адміністрацією школи та громадськістю також є важливою для успіху вчителя в освітньому процесі. Розвиток кожної дитини залежить від уміння вчителя ефективно спілкуватися в усіх напрямках.

Окрім цих обов'язків, педагоги також повинні усвідомлювати нові ролі, які вони відіграють у житті учнів. Тепер вони є фасилітаторами,

тренерами, наставниками, модераторами та наставниками, які стимулюють і підтримують розвиток студентів у всіх сферах їхнього життя та навчання.

Важливо зазначити, що успіх Концепції Нової української школи значною мірою залежить від роботи її вчителів. Тому вчителям життєво важливо володіти необхідними навичками та якостями, необхідними для надихання та навчання наступного покоління українських учнів [29].

Сучасні умови управління освітнім процесом базуються на сучасних педагогічних підходах, таких як компетентнісні принципи, педагогіка партнерства, індивідуальний підхід, дитиноцентризм, активне використання ІТ-технологій та мультимедійних засобів навчання. Важливо розглянути ключові функції, покладені на вчителя як виконавця Концепції Нової української школи.

Сучасні педагоги активно реалізують у своїй педагогічній практиці комплекс завдань щодо забезпечення успішності навчально-виховного процесу. Одним із першочергових завдань є планування та реалізація навчального процесу з урахуванням потреб та індивідуальних особливостей учнів. Крім того, вони забезпечують та підтримують навчання, виховання та розвиток учнів, спрямованих на їх повноцінне зростання та самореалізацію [40].

Створення сприятливого освітнього середовища, яке заохочує до активного навчання, творчості та співпраці – ще одна ключова функція сучасного вчителя. Шляхом рефлексії та безперервного професійного розвитку педагоги систематично вдосконалюють свою педагогічну діяльність та методи роботи. Важливе значення має проведення педагогічних досліджень і для визначення найбільш ефективних методів і підходів у навчально-виховному процесі.

Сучасні педагоги також надають методичну підтримку колегам у сфері навчання, розвитку, виховання, соціалізації учнів, спільними зусиллями обговорюють і вирішують педагогічні питання. Важливим є

також узагальнення власного педагогічного досвіду та презентація його для обміну досвідом та вдосконалення педагогічної практики.

Зрештою, сучасні вчителі оцінюють результати роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти з метою підвищення якості навчально-виховного процесу та досягнення кращих результатів. Реалізуючи ці ключові функції, сучасний вчитель може забезпечити успіх Концепції Нової української школи та забезпечити якісну освіту кожній дитині.

Як зазначає Лілія Гриневич, «суспільство має зрозуміти, що через вчителя ми будемо нову школу і нове ставлення до дітей». У Новій українській школі роль вчителя розвивається та бере на себе нові обов'язки. Сучасний педагог повинен застосовувати особистісно-орієнтований і компетентнісний підхід, керувати навчально-виховним процесом, враховуючи його психологічний аспект.

Однією з нових ролей вчителя в Новій українській школі є роль фасилітатора. Викладач-ведучий – це людина, головною метою якої є сприяння самостійному пошуку інформації та спільній діяльності учнів. Фасилітація відбувається шляхом організації та керівництва процесом обговорення певних тем чи проблем у групі людей на основі принципів гуманізму, розвитку особистості та конструктивної взаємодії.

Основна мета викладача-ведучого – полегшити спілкування всіх учасників дискусії та створити умови для того, щоб діалог проходив у конструктивному руслі. Це передбачає сприяння обміну думками таким чином, щоб вирішити розбіжності та знайти прийнятне рішення. Ведучий має на меті надавати допомогу, сприяти та створювати умови для самостійної роботи.

Цей спеціаліст не зацікавлений в окремих результатах обговорення чи ухваленні певного рішення. Натомість вони відповідають за якісне виконання завдань і виступають наставниками навчальної групи в процесі їх особистісного зростання. Взявши на себе роль фасилітатора, вчителі

Нової української школи можуть допомогти учням розвинути навички критичного мислення, навчитися працювати разом і стати більш самостійними [47].

Окрім ролі фасилітатора, сучасні вчителі в Новій українській школі також виступають тренерами, наставниками, тьюторами, модераторами. Вони стимулюють і підтримують розвиток учнів у всіх сферах їхнього життя та навчання. Розуміючи та виконуючи ці нові ролі, вчителі можуть допомогти забезпечити успіх Концепції Нової української школи та забезпечити якісну освіту кожній дитині.

Роль фасилітатора в навчальному процесі полягає в тому, щоб керувати процесом роботи учнів, сприяти розвитку їхніх особистісних якостей, допомагати їм вирішувати проблеми та приймати рішення. Для ефективної фасилітації необхідно дотримуватись певних умов, таких як наявність проблем у навчанні, взаємна довіра та повага між вчителем та учнями, толерантне ставлення до різних поглядів учнів, забезпечення учнів необхідними ресурсами, зокрема інформаційними, дидактичними та матеріально-технічними ресурси.

Ще одна роль вчителя в Новій українській школі – це вчитель-тьютор. Вчитель-тьютор — це особа, яка проводить індивідуальні або групові заняття з учнями, виступаючи в ролі наставника, вихователя, опікуна.

Окрім надання індивідуальних інструкцій, учитель-тьютор також допомагає учням розвивати їхні навчальні навички, здатність вирішувати проблеми та навички критичного мислення. Вони також можуть надати рекомендації щодо вибору професії та запропонувати підтримку та заохочення учням, яким важко навчатися [42].

Загалом, роль вчителя в Новій українській школі розвиватися та брати на себе нові обов'язки. Виконуючи роль фасилітатора та вчителя-тьютора, вчителі можуть допомогти учням розвинути свої навички, знання та особистісні якості, забезпечити якісну освіту кожній дитині.

Тьютор – це кваліфікований спеціаліст, який сприяє формуванню майбутнього та допомагає учням реалізувати свій потенціал. Вони створюють різноманітні ситуації та виклики для учнів, щоб постійно здобувати новий досвід, розвивати уявлення про майбутнє та розвивати свою особистість. Репетитор володіє сучасними методиками навчання та є фахівцем своєї справи.

У Новій українській школі роль вчителя-вихователя є істотною. Учні хочуть вдосконалюватися, розкриватися та розвиватися разом із учителем-тьютором. Особисті стосунки між ними є ключовим фактором прогресу студентів. Взаємодія між таким учителем і учнем будується на довірі, повазі та щедрості.

Коли вчитель прагне побудувати добрі стосунки з учнем, він може визначити його сильні сторони, підтримати в слабких моментах і приділити більше уваги його інтересам. Як сказав колись Василь Сухомлинський: «Якщо вчитель стане для дитини другом, якщо ця дружба осяяна благородною пристрастю, то в серці дитини ніколи не з'явиться потяг до чогось світлого, розумного, злого».

Вчитель-тьютор є важливою фігурою в освітньому процесі. Їх досвід, керівництво та підтримка можуть допомогти студентам реалізувати свій потенціал і досягти своїх цілей. Вибудовуючи добрі стосунки зі своїми учнями, вчитель-репетитор може надихати та мотивувати їх навчатися та рости.

Вчитель-коуч - це той, хто займається тренерством, допомагає людині досягати її життєвих цілей. Коуч допомагає знаходити відповіді на питання підопічних і відпрацьовує до автоматизму різні життєві та професійні ситуації. Процес коучингу полягає у тому, що людина або група людей навчається і набуває певних навичок.

Коучинг - це методологія, яка сягає корінням у спортивну підготовку, позитивну, когнітивну та організаційну психологію, а також ідею свідомого життя та постійного та цілеспрямованого розвитку

особистості. Головна мета коучингу — допомогти людям досягти своїх цілей і прагнень, а також стати найкращим собою. Тренер – це фахівець, який здатний перетворити людину на чемпіона, надаючи вказівки, підтримку та мотивацію, щоб допомогти їй повністю розкрити свій потенціал.

У педагогічній науці терміном «наставник» називають людину, яка зацікавлена в розвитку знань, навичок, взаємин між людьми. Мета наставника – надати допомогу, коли це необхідно, і підтримати студента в його прагненні до успіху. Наставник допомагає учню самостійно досягати поставлених цілей і втручається лише за необхідності.

У сучасному класі вчителі часто виконують роль консультанта та інформаційного центру. Вони надають учням необхідну інформацію та вчать їх самостійності в навчанні, а також мотивують постійно вчитися протягом усього життя.

Викладач-модератор є лідером групової роботи, який стимулює та регулює процес взаємодії учасників групи на демократичних засадах. Модерація – метод проведення тренінгів, який прискорює досягнення результатів і дозволяє всім учасникам навчального процесу приймати спільні рішення. Це процес групового обговорення, спрямований на виявлення проблем і пошук шляхів їх вирішення.

Коучинг, наставництво, консультування та модерація є важливими методологіями, які використовуються, щоб допомогти окремим особам і групам досягти своїх цілей і потенціалу. Вчителі можуть відігравати важливу роль у цих методологіях, виступаючи наставниками, консультантами та модераторами в класі. Надаючи керівництво, підтримку та мотивацію, вчителі можуть допомогти учням повністю розкрити свій потенціал і досягти успіху в усіх сферах життя.

У педагогічній сфері часто користуються поняттям «ментор» як заміником для слів «учитель», «радник», «наставник», «консультант». Це людина, яка піклується про розвиток знань, умінь, навичок та стосунків

між людьми. Мета ментора - допомагати тоді, коли ви просите про допомогу [2]. Ментор завжди готовий підтримати учня в його стремлінні до успіху, але робить це лише тоді, коли це необхідно, бо його завданням є допомогти учневі самому досягати своїх цілей. У сучасному класі вчитель виконує роль консультанта. Він є мовби інформаційним центром, який надає учням потрібну інформацію, навчає їх самостійності в навчанні та мотивує їх до постійного навчання в житті. Вчитель-модератор - це організатор групової роботи, який активізує і регулює процес співпраці учасників групи на основі демократичних принципів. Модерація - це метод проведення навчальних занять, який прискорює досягнення результатів і дозволяє всім учасникам освітнього процесу приймати спільні рішення. Це процес групового обговорення з метою визначення проблем, пошуку шляхів їх рішення.

Розвиток української системи освіти потребує від педагогів високого рівня культури та методичної вправності. Виконання різних ролей вчителя в сучасній школі розширює можливості як учнів, так і педагогів, що значно покращує навчальний процес. Головне завдання вчителя полягає в створенні умов для розвитку учня, його здібностей, творчого сприйняття знань та мотивації до вивчення предметів. Сучасний педагог повинен оволодіти теорією і практикою компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного підходів, керуватися вимогами Державного стандарту та розуміти значення основної навички XXI століття – вміння навчатися самостійно протягом всього життя. Він має демонструвати універсальні та предметні методи дії, створювати умови для здобуття життєвого досвіду та бути партнером для учнів та їх батьків. Заохочувати учнів до навчання протягом життя може лише той, хто сам постійно вдосконалюється, впроваджує сучасні педагогічні технології та інтерактивні методи навчання і виховання, прагне до самовдосконалення, творчого підходу та раціоналізму, має активну життєву позицію [47].

Кожен учитель у рамках Нової української школи несе на собі не лише завдання навчити дітей читати, творити, критично мислити та керувати своїми емоціями - це є не тільки його професійною обов'язковістю як педагога, а й допомогти дітям розвинути життєво важливі компетенції. Це означає, що у вчителя повинні бути самі сформовані ці компетенції, а його знання мають бути не лише теоретичними - лише їх практичне застосування може зробити ці знання живими. Він повинен не лише навчати правильним нормам поведінки, а й сам бути прикладом - оскільки кожна дитина віддзеркалюється в поведінці дорослих, що оточують її. Важливо мати навички аналізу та прогнозування, вміти вивчати досвід та вчитися на помилках, а також визнавати їх. Сучасний вчитель Нової української школи має бути освіченим, його професія та статус мають бути високо визнаними державою та суспільством, але головне - він повинен бути щасливим, бо лише щаслива людина може виховати щасливе покоління [24].

Порівнюючи традиційний та інноваційний підходи до навчання, можна зазначити, що роль вчителя при використанні інноваційних методів полягає в перетворенні учнів з приймачів знань у активних учасників навчального процесу. Учні не лише активно засвоюють матеріал, а й отримують можливість створювати знання самостійно, користуючись різноманітними джерелами. Методи керування навчанням від авторитарних та тоталітарних, які характерні для традиційного підходу, переходять до демократичних при використанні інноваційних методів. Творчість вчителя стає більш різноманітною, а діяльність учнів - творчою. Отже, результатом навчання за інноваційними методами стає не лише набуття знань, а й уміння застосовувати їх у житті, що сприяє розвитку життєвих компетентностей учнів.

Отже, ключовим аспектом роботи сучасного вчителя Нової української школи є поєднання традиційних та інноваційних стратегій організації навчання. Це сприяє стимулюванню новаторських змін в

культури та соціальному середовищі. Формується нове покоління особистостей із сформованим "готовним до динамічних змін у суспільстві" шляхом розвитку творчих здібностей, різноманітних форм мислення та спів

2.3. Вплив інноваційних підходів та розвиток компетентностей вчителів

Професійна освіта спрямована на підтримку професійної самореалізації особистості, підвищення її кваліфікаційного рівня та формування соціально-активного, морального і фізично-здорового потенціалу, який відіграє ключову роль у технологічному оновленні виробництва та впровадженні наукових та технічних досягнень. Нові інформаційні технології, зокрема, всесвітня мережа Інтернет та її сервіси, такі як електронна пошта та телекомунікації, надають широкі можливості, і жива комунікація стає невід'ємною від них. Саме тому інформаційні технології на сучасному етапі розвитку охарактеризовані як інформаційно-комунікаційні. У цьому контексті комп'ютер відіграє важливу роль, забезпечуючи комфортну, індивідуальну, різноманітну та високоінтелектуальну взаємодію між комунікаційними об'єктами [39].

Поєднуючи інформаційні та комунікаційні технології в освітній практиці, необхідно відзначити, що головне завдання перед їх впровадженням - це адаптація людини до існування в інформаційному суспільстві.

Реформування професійної освіти включає розробку нових навчальних планів, програм, випуск навчальних та методичних посібників відповідно до сучасних потреб і стандартів якості, покращення навчально-виховного процесу на основі нових педагогічних технологій,

впровадження інформаційно-комунікативних технологій, а також дослідно-експериментальну роботу з цими питаннями. Живучи в суспільстві постійних змін, кожна людина повинна навчатися протягом усього свого життя. Педагог повинен розвивати учнівський інтерес до навчання, їх творчі здібності та уміння самостійно здобувати знання, бути активними. Як стверджував В. О. Сухомлинський, кожна нормальна дитина має палкість до навчання, і завдання педагога - підтримувати цей палкість, зберігаючи його запал. Для цього необхідно постійно шукати інноваційні методики та технології навчання, поєднуючи передовий педагогічний досвід і новаторські технології в навчально-виховному процесі [50].

В даний час розширення інформаційного простору є основною тенденцією суспільного розвитку, відповідною до соціального замовлення. Це вимагає постійної модернізації та пошуку більш ефективних методів роботи в освіті.

У зв'язку з пріоритетністю аспекту інноваційної готовності педагога в формуванні професійної компетентності освітян, особливо актуальним є пошук ефективних методів професійного розвитку педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти. Це середовище сприяє оптимальним умовам для стимулювання, навчання, виховання та самовдосконалення дорослої людини в процесі її професійної підготовки.

Переосмислення соціальної та професійної місії вчителя в контексті Нової української школи підкреслює важливість готування кадрів, які відіграють різні ролі у навчальному процесі - вони є наставниками, коучами, фасилітаторами та тьюторами. Ці фахівці користуються академічною свободою, володіють навичками передбачального проектного управління (при плануванні та організації навчальних процесів, розробці методичного забезпечення, оцінці тощо), самостійно та творчо здобувають інформацію, створюють дитиноцентроване

середовище, адаптують методи, прийоми та технології навчання відповідно до потреб та запитів освітніх послуг, формують уявлення про сучасний світ та роль у ньому.

Розробка та впровадження передових методо-технологічних підходів базуються на врахуванні психологічних особливостей навчання дорослих та наділенні переваги інформаційно-комунікаційним та проектно-впроваджувальним технологічним аспектам. При цьому передача професійного досвіду поєднується з активними методами навчання дорослих, в яких застосовуються елементи інтерактивних технологій.

Науково-методичний супровід учасників освітнього процесу у вигляді технологічного нововведення реалізується через систему методичної роботи, де ключовими умовами є добровільна взаємодія суб'єктів процесу, обмін думками, досвідом та інформацією, а також забезпечення всебічного обговорення проблеми та варіативних підходів до її вирішення, критичного та толерантного сприйняття інформації та думок, що сприяє оптимальним умовам досягнення нового рівня професійності освітян [41].

Важливою складовою системи науково-методичного супроводу є використання інтерактивних методів консультування, модерації, тьюторингу та супервізії, спрямованих на досягнення позитивних змін у діяльності педагогів. Ці методи дозволяють спільно з методистом-андрагогом розглядати, обговорювати та колегіально шукати оптимальні шляхи вирішення проблеми. Передумовою для якісних професійних зрушень є застосування особистісно-діяльнісного та компетентнісного підходів до створення індивідуального освітнього маршруту педагога за участю методиста, з урахуванням професійних запитів та потреб. Це також передбачає створення ситуації успіху, актуалізацію та розкриття потенційних можливостей освітян, а також консультативну підтримку прийняття усвідомлених рішень.

Використання інноваційних підходів у навчанні має значний вплив на формування та розвиток компетентностей вчителів. Ось деякі з цих впливів [17]:

1) розвиток технологічних навичок: інноваційні методи навчання часто передбачають використання сучасних технологій. Вчителі, які працюють з цими методами, мають нагоду вдосконалити свої технологічні навички, включаючи роботу з комп'ютерами, веб-платформами, програмним забезпеченням для навчання тощо,

2) розширення методичного арсеналу: використання інноваційних методів спонукає вчителів до експериментування з різноманітними педагогічними техніками та стратегіями. Вони навчаються новим підходам до навчання та виявляють, які з них найбільш ефективні для їхніх учнів,

3) стимулювання креативності: інноваційні методи навчання можуть вимагати від вчителів розробки нових уроків, проєктів або навчальних матеріалів. Це сприяє розвитку креативності та уяви вчителя, оскільки вони шукають інноваційні шляхи досягнення навчальних цілей,

4) підвищення адаптивності: інноваційність вимагає гнучкості та адаптивності від вчителів. Вони повинні бути готовими швидко адаптуватися до нових технологій, стратегій та підходів до навчання, щоб відповідати потребам сучасних учнів,

5) збільшення мотивації: використання цікавих та захопливих інноваційних методів навчання може підвищити мотивацію вчителів до професійного зростання та саморозвитку. Це може бути стимулом для пошуку нових можливостей для вдосконалення їхньої практики,

6) посилення комунікаційних навичок: інноваційні методи навчання сприяють співпраці та взаємодії між вчителями та їхніми колегами, студентами або батьками. Це допомагає вчителям вдосконалювати свої комунікаційні навички, що є ключовим елементом їх професійної діяльності,

7) розвиток лідерських якостей: впровадження інноваційних підходів може сприяти розвитку лідерських якостей у вчителів, оскільки вони можуть виступати ініціаторами нововведень у навчанні та сприяти їх реалізації в школі,

8) Збільшення саморефлексії: вчителі, які використовують інноваційні методи навчання, часто залучаються до саморефлексії та аналізу своєї практики. Вони шукають способи поліпшення своєї роботи, розглядаючи результати впровадження нововведень,

9) стимулювання професійного зростання: інноваційні методи навчання можуть стимулювати вчителів до постійного професійного зростання та навчання. Вони мають нагоду досліджувати нові підходи, вдосконалювати свої навички та вивчати сучасні тенденції в освіті,

10) підвищення задоволення від професійної діяльності: використання інноваційних підходів може сприяти підвищенню задоволення вчителів від їхньої професійної діяльності. Спостереження за успіхами своїх учнів та впровадження нових технік навчання може бути джерелом великого задоволення для вчителів,

Загалом, інноваційні підходи в освіті не лише змінюють спосіб навчання учнів, але й впливають на сам процес професійного розвитку вчителів, сприяючи формуванню їхньої компетентності та підвищенню якості освіти.

Висновок до розділу 2

У контексті Нової української школи відбуваються суттєві зміни в підходах до навчання та вимогах до вчителів початкової школи. Аналіз концепції Нової української школи підкреслює акцент на розвиток індивідуальних здібностей та компетентностей учнів, активне використання інноваційних підходів у навчанні та формуванні навичок, необхідних для успішної адаптації в сучасному світі.

Вимоги до вчителів початкової школи в рамках Нової української школи включають не лише традиційні педагогічні навички, але й акцент на

розвиток комунікаційних, технологічних, творчих та лідерських здібностей. Вчителі мають бути готові до використання інноваційних підходів у навчальному процесі та постійно підвищувати свій рівень професійної компетентності.

Вплив інноваційних підходів на формування та розвиток компетентностей вчителів початкової школи визначається не лише підвищенням якості навчання, але й розширенням спектру їхніх професійних можливостей. Інноваційні методи навчання стимулюють вчителів до активного професійного зростання, розвитку лідерських якостей, посилення комунікаційних навичок та підвищення задоволення від професійної діяльності. Таким чином, Нова українська школа сприяє розвитку професійної компетентності вчителів початкової школи та створює сучасне, ефективне освітнє середовище, яке відповідає вимогам сучасного світу.

РОЗДІЛ 3

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

3.1. Організаційно-методичні умови управління розвитком професійної компетентності

У сучасній українській педагогіці дуже важливий пошук оптимальної стратегії реалізації нових освітніх завдань, що стоять перед сучасністю. Це впливає на перегляд ролі вчителів як важливого учасника освітнього процесу, а також на розвиток професійних навичок вчителів у загальноосвітніх закладах, тому необхідний подальший розвиток теорії та практики формування професійних навичок вчителів у загальноосвітніх закладах.

У своїй дослідницькій роботі К. Віаніс-Трофименко та Г. Лісовенко дослідили організаційно-методичні умови, спрямовані на підвищення професійної майстерності вчителя. Вони також провели аналіз методів поліпшення професійних навичок педагогів шляхом самодіагностики та вивчення власного досвіду викладання.

Проте на сьогодні питання, що стосуються організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя загальноосвітнього навчального закладу, залишаються недостатньо вивченими. Цей аспект потребує подальшого докладного аналізу та дослідження.

Розглядаючи професійну компетентність вчителя як синтез професійних і особистісних якостей, де внутрішні ресурси та потенціал особистості є основою і критеріями успішної педагогічної діяльності у

сфері освіти. Це комплексна характеристика вчителя, що охоплює різноманітні важливі якості, такі як висока професійна та науково-теоретична підготовка, здатність до творчої педагогічної діяльності та успішний контакт з учнями, а також вміння використовувати сучасні педагогічні методи для досягнення високих результатів.

Беручи до уваги професійний розвиток вчителя як постійний процес еволюції, розширення та реалізації професійно значущих особистісних рис та навичок у педагогічній діяльності на основі професійних знань та навичок. Цей процес супроводжується активними зусиллями для перетворення внутрішнього світу, що призводить до нових підходів у роботі. Розвиток розглядається також як процес подолання протиріч між поточним і бажаним станом, а управління розвитком як забезпечення просування вперед у бажаному напрямку шляхом стимулювання внутрішньої реакції на зовнішній вплив. У цьому контексті об'єктом управління є процес розвитку професійної компетентності вчителя, а суб'єктом - сам вчитель.

У сучасній науковій сфері існує кілька підходів до формулювання умов, які сприяють розвитку професійної компетентності вчителя в організаційно-методичному аспекті. Ці підходи різняться за своїми метою, структурою, ходом проведення та вимогами до досягнення кінцевого результату.

Організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів визначаються як система взаємопов'язаних та повторюваних у часі методів впливу, де циклічність спостерігається протягом навчального року. При розробці цих умов враховуються індивідуальні особливості кожного вчителя, його рівень засвоєння знань та педагогічного досвіду, а також індивідуальний характер процесу набуття нових навичок.

Ефективне управління розвитком професійної компетентності використовує системний підхід, інтегровану концепцію діяльнісного підходу до розвитку особистості та синергетичний підхід в освіті.

Розвиток професійної компетентності відображається у контексті професійної діяльності, де діяльнісний підхід розглядає роботу вчителя як комплексну систему, де всі складові взаємопов'язані і впливають одна на одну. Ці елементи утворюють повний цикл діяльності, що повторюється на різних етапах.

Організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності аналізуються з урахуванням процесуального підходу, який базується на різних функціях діяльності: плануванні, організації, мотивації, контролі та аналізі. Діяльність вчителя розглядається як постійний процес, складений з послідовних взаємопов'язаних дій, кожна з яких має свою функцію, а саме:

- аспектний підхід до роботи вчителя враховує реальні практичні ситуації та умови. Ситуаційний підхід полягає в застосуванні найбільш ефективних методів у конкретний момент, в залежності від ситуації,
- особистісно орієнтований підхід передбачає створення умов, в яких особистісний розвиток стає пріоритетом для педагога і відображається у формуванні нового типу педагога,
- синергетичний підхід надає можливість вибрати оптимальний шлях для особистого саморозвитку та професійного вдосконалення, спрощує протиріччя та гармонізує відносини між учасниками процесу, зберігаючи індивідуальні цінності особистості.

Вказані підходи до розгляду роботи вчителя та організаційно-методичні умови для розвитку його професійної компетентності не надають достатнього фундаменту для переосмислення освітнього підходу. На нашу думку, вони не охоплюють діяльність вчителя в повному обсязі

як комплексне поняття, орієнтоване на ефективне функціонування в умовах зміненої освітньої парадигми.

Для ефективної організації системи науково-методичного забезпечення процесу розвитку професійної компетентності педагогів було враховано концептуальні принципи, які є основою для побудови організаційно-методичних умов:

- орієнтація на індивідуальні потреби та інтереси педагогів, урахування їх можливостей та реальних умов роботи в освітній сфері,
- забезпечення професійної підготовки та можливостей для постійного підвищення кваліфікації у відповідних закладах післядипломної освіти,
- врахування особистих особливостей кожного педагога та підтримка його відчуття причетності та гідності,
- надання можливості вибору форм і методів підвищення професійного рівня,
- забезпечення безперервного професійного розвитку та поглиблення загальної та фахової підготовки,
- розробка індивідуально адаптованих організаційно-методичних умов з урахуванням потреб та особливостей кожного вчителя,
- спільна спрямованість адміністрації та вчителів на досягнення спільних цілей та створення позитивної та дружньої атмосфери.

Визначення організаційно-методичних умов для розвитку професійної компетентності педагогів включає в себе систему взаємопов'язаних заходів, що базуються на наукових досягненнях, передовому досвіді та конкретному аналізі складнощів, з якими стикаються вчителі. Ці заходи спрямовані на всебічне підвищення професійної компетентності кожного вчителя, на збагачення й розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу ЗНЗ, що в результаті призводить до підвищення якості освітнього процесу.

Для дослідження й удосконалення процесу зростання професійної компетентності вчителів, ми використовуємо загальнонаукові методи, зокрема, моделювання.

У філософському тлумаченні, модель - це система елементів, яка відтворює певні аспекти, зв'язки і функції об'єкта дослідження (оригіналу). Поняття "модель" походить від французького слова "modulus" - міра, мірило, зразок, і представляє собою умовний зразок або зображення об'єкта або системи об'єктів, який зберігає зовнішню схожість і пропорції частин при певній умовності.

Головна характеристика моделі - спрощення реальної ситуації, до якої вона застосовується, що дозволяє зосередитися на суттєвих аспектах проблеми.

З метою дослідження ми розробили модель керування розвитком професійних компетентностей. Давайте розглянемо кожен з блоків цієї моделі, яка спрямована на управління розвитком професійної компетентності педагогів Нової української школи.

У цільовому блоку ми визначили мету та завдання моделі. Метою було створення ефективного механізму керування розвитком професійної компетентності молодих вчителів Нової української школи через внутрішньошкільну методичну роботу.

Під час розробки моделі ми спрямувалися на наступні завдання:

- 1) створення сприятливих умов для розвитку та керування формуванням професійної компетентності вчителів початкової школи,
- 2) визначення рівня сформованості професійної компетентності вчителів на підставі встановлених критеріїв.

Розроблена модель керування формуванням професійної компетентності вчителів Нової української школи має три основні блоки: цільовий, управлінський та діагностико-корекційний (див. Рис.3.1).

Цільовий блок включає мету та завдання процесу керування формуванням професійної компетентності вчителів Нової української школи.

Управлінський аспект відображає змістову сутність даного процесу, включаючи наукові підходи, складові технології, умови формування, етапи реалізації моделі, методи, засоби, принципи та провідні ідеї її створення.

Діагностико-корекційний блок, не менш важливий за значенням, містить критерії та рівні сформованості професійної компетентності. Результатом впровадження такої моделі є підвищення рівня керування розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи, що відображається у змінах у структурі мотиваційно-ціннісних ставлень і пріоритетів, розширенні особистісних ресурсів педагога, покращенні результатів діяльності та розробці індивідуальної програми розвитку професійної компетентності вчителів.

Операції управління, такі як збирання, обробка та аналіз інформації, прийняття управлінських рішень та їх реалізація, слід розглядати як послідовну операційну процедуру управління, яка включає регламент змісту та послідовність операцій у процесі обробки інформації.

Узагальнюючи, структура моделі управління включає такі компоненти: а) концептуальна основа; б) змістова частина моделі; в) процесуальна частина – процес управління.

Рис.3.1. Модель керування формуванням професійної компетентності Нової української школи

Основними принципами управління процесом формування професійної компетентності вчителів Нової української школи є:

- а) різноманітні підходи (врахування особистісно-діяльнісного, системного, компетентнісного та гуманістичного підходів),
- б) ключові концепції (необхідність терміновості, професіоналізм, індивідуальний підхід, варіативність, безперервність професійного зростання, диференційованість, єдність зусиль адміністрації та вчителів),
- в) основоположні принципи (стимулювання самостійного навчання та спільної діяльності; індивідуалізація навчання; актуальність результатів навчання; урахування контексту навчання; системний підхід до навчання; розвиток освітніх потреб; свідомість у процесі навчання).

Основним принципом представленої моделі управління формуванням професійної компетентності педагогів Нової української школи є особистісно-діяльнісний підхід.

В управлінській практиці, при такому підході, особистість педагога розглядається як суб'єкт діяльності, що самостійно формує характер власної діяльності та взаємодії. Під час розробки моделі ми керувалися ідеєю, що особистісно-діяльнісний підхід у управлінні поєднує в собі особистісну та діяльнісну компоненти. Перший із них, що відповідає особистісно орієнтованому підходу, покладає в основу самого навчального процесу особистісні мотиви, цілі та психологічні особливості вчителя. Другий, відповідно до діяльнісного підходу, акцентує на взаємозалежності та свідомості особистості та її діяльності.

Основою особистісно-діяльнісного підходу до управління є гуманізація як загальної, так і професійної освіти. Це орієнтовано на розвиток творчих здібностей особистості, створення умов для реального розвитку її інтелектуального, емоційного, вольового та морального потенціалу, підтримку прагнення до самореалізації та поширення меж саморозвитку і самовираження.

Наша робота ґрунтувалася на поглядах видатних науковців, які вважають, що ціль гуманістичної освіти – збагачення культурного рівня кожної особистості, виходячи з її індивідуального розвитку, на передній план світової культури, доти що невідомого, зробленого та незробленого. Зміна у підході до навчання веде до зміни відношення вчителя до світу, соціуму і до самого себе, зміцнює відповідальність за власні дії та їх наслідки, являючи важливий крок у формуванні професійної компетентності вчителя, яку ми досліджуємо.

У відміну від традиційного підходу до навчання, де педагогічна діяльність строго регламентується, гуманістичний підхід передбачає неперервний загальний та професійний розвиток всіх учасників навчального процесу, у тому числі й самого вчителя.

3.2. Освітня програма з підвищення кваліфікації педагогів

Під час розробки моделі управління процесом формування професійної компетентності вчителів НУШ, ми визначили п'ять послідовних та взаємопов'язаних етапів: етап аналізу та збору інформації, етап встановлення мотиваційних цілей, етап прогнозування, етап активного та творчого впровадження та етап оцінки та підсумкового аналізу.

На початковому етапі, який ми називаємо інформаційно-аналітичним, ми проводимо оцінку вихідного рівня розвитку професійної компетентності вчителів, розглядаючи її як систему мотиваційних та цілісних уявлень у різних соціально-педагогічних контекстах. Для отримання повної карти вихідного рівня сформованості професійної компетентності вчителів початкової школи ми провели опитування серед педагогічного персоналу та керівників. Метою цього етапу є виявлення професійної компетентності вчителя як системи уявлень у різних педагогічних відносинах, таких як "вчитель-учень", "вчитель-вчитель", "вчитель-керівник", "вчитель-батьки".

Логічними наступними етапами є прогностичний та продуктивно-творчий етапи моделі. На прогностичному етапі керівник передбачає кінцевий результат у формуванні професійної компетентності вчителів. У випадку незадовільного результату керівник вносить зміни у роботу педагога та вказує на можливі помилки. На продуктивно-творчому етапі управлінська діяльність керівника спрямована на стимулювання творчої активності вчителя: організацію різноманітних заходів у системі науково-методичної роботи, участь у семінарах, відкритих заходах та розвиток власного творчого потенціалу.

Останнім етапом є підсумковий, який передбачає регуляцію та корекцію професійної компетентності вчителів. На цьому етапі керівник робить висновки щодо професійного рівня та особистісних особливостей вчителів, прогнозує їх подальший розвиток. Таким чином, ця модель передбачає реалізацію компонентів, що сприяють розвитку та підвищенню рівня професійної компетентності вчителів початкової школи.

Під час впровадження моделі керівник визначає план дій зі створення умов ефективності управління розвитком професійної компетентності вчителя, який складається з двох частин.

На першому етапі ми спрямовуємося на оптимізацію педагогічного керівництва у процесі формування професійної компетентності вчителів Нової української школи в початковій освіті. Другий етап передбачає створення індивідуальних програм самовдосконалення для вчителів, які є фундаментом для розвитку їх професійної компетентності.

Розроблена модель управління процесом формування професійної компетентності вчителів Нової української школи стимулює вчителів до активного залучення до власного професійного зростання, підвищує їхню готовність до критичного оцінювання власної роботи та усвідомлення важливості контролю над власними думками та емоціями у педагогічній сфері. Крім того, ця модель сприяє розвитку вміння самостійно аналізувати власну діяльність, формуванню стійких переконань та цінностей, а також виробленню навичок ефективної комунікації на основі власної рефлексії, саморегуляції та позитивного впливу на всіх учасників навчального процесу шляхом встановлення взаємно корисних відносин на рівні рівноправних партнерів.

Модель також включає етап визначення стану сформованості професійної компетентності вчителів НУШ, для якого використовуються анкетування, наукове спостереження та інтерв'ювання. Ці методи допомагають виявити професійну компетентність вчителів у різних

педагогічних підсистемах. Очікуваним результатом є підвищення рівня управління професійною компетентністю вчителів НУШ.

З урахуванням очікуваних результатів була розроблена логіка та методика експериментального дослідження, метою якого є визначення ефективності управлінської діяльності щодо розвитку професійної компетентності вчителя Нової української школи.

Експериментальне дослідження проводилося на базі КЗЗСО «Софіївсько-Борщагівського ліцею» Борщагівської сільської ради Бучанського району Київської області. Усього в експерименті взяло участь 13 педагогів та 2 представника адміністрації даного закладу. Загальна кількість контрольної групи складала 15 педагогічних працівників.

Досягнення поставленої мети на етапі експериментального дослідження вимагало вирішення наступних завдань: визначення механізмів та критеріїв ефективності управління розвитком професійної компетентності вчителя Нової української школи; розроблення методики діагностики зазначених показників для отримання надійних та достовірних даних у випробувальних умовах; виявлення та узагальнення інформації за окремими показниками та опис умов ефективності управління розвитком професійної компетентності вчителя початкової школи; розробка програми та тренінгів для розвитку професійних навичок вчителів.

Нами була розроблена педагогічна програма для розвитку професійних навичок вчителів.

Мета програми:

- 1) підвищення рівня професійних навичок вчителів,
- 2) забезпечення вчителів інструментами та стратегіями для ефективної навчальної діяльності,
- 3) створення сприятливого середовища для постійного професійного розвитку вчителів.

Ключові елементи програми:

1. Оцінка потреб: анкетування вчителів для визначення їхнього професійного розвитку, а також аналіз результатів попередніх оцінок.

2. Планування індивідуальних траєкторій: розробка індивідуальних планів професійного розвитку для кожного вчителя, враховуючи їхні потреби, мети та обмеження.

3. Навчання та тренінги: проведення навчальних семінарів, тренінгів та майстер-класів з різних аспектів професійної діяльності вчителів, таких як методика викладання, педагогічна психологія, організація класу тощо.

4. Наставництво та підтримка: надання можливості вчителям працювати з наставниками або менторами, які надають особисту підтримку, конструктивний зворотній зв'язок і поради.

5. Самостійне навчання: Забезпечення доступу до різноманітних ресурсів для самостійного навчання, таких як онлайн-курси, література, вебінари тощо.

6. Оцінка і звітність: Проведення оцінки результатів навчання та звітність про досягнення вчителями своїх професійних цілей.

7. Континуальність: Забезпечення постійного процесу розвитку, реагування на нові тенденції та вимоги освітньої сфери.

Механізми впровадження:

- залучення вчителів до активного участі у програмі через індивідуальні та групові заняття,

- проведення регулярних оцінок та аналізу результатів для коригування програми,

- співпраця з провідними експертами з педагогіки для забезпечення якості навчального процесу.

Ця програма має на меті створити сприятливі умови для постійного професійного розвитку вчителів, щоб вони могли найкращим чином відповідати потребам і вимогам сучасної освіти.

3.3. Система моніторингу та оцінки рівня професійної компетентності

На першому етапі, який є інформаційно-аналітичним, передбачає оцінку вихідного рівня розвитку професійної компетентності вчителів як системи мотиваційно-цілісних уявлень у різних соціально-педагогічних середовищах. Тому для отримання повної інформації про вихідний рівень сформованості професійної компетентності вчителів початкової школи, ми провели анкетування серед вчителів та керівників (див. Додаток А).

При визначенні критеріїв оцінювання умов управління розвитком професійної компетентності вчителя НУШ ми враховували, що критерій - це стандарт, що використовується для оцінки будь-чого, засіб перевірки достовірності або неточності того чи іншого твердження, гіпотези. Іншими словами, критерій визначає міру для оцінки предметів або ознаки, яка приймається за основу для класифікації.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів показує відсутність загальних підходів до визначення критеріїв управління професійним становленням особистості та її професійною компетентністю.

Згідно з результатами теоретичного етапу дослідження, управління розвитком професійної компетентності вчителя НУШ має свою власну сутність через наступні критерії:

1. Розпізнання артефактів, що відображають історичний досвід навчання та виховання у Новій українській школі, який накопичила спеціалізована група вчителів через педагогічну практику.

2. Засвоєння набору професійних правил, норм і моральних стандартів поведінки, що регулюють взаємодію вчителя з учнями, їхніми батьками та іншими учасниками освітнього процесу.

3. Ознайомленість із системою внутрішніх правил, вказівок і директив, які визначають цілі, засоби і принципи педагогічної діяльності вчителя НУШ через навчальні плани, програми, підручники, методи навчання та методичні вказівки.

4. Управління системою цінностей у професійній сфері, що визначає соціальний і професійний статус вчителя в суспільстві і освітній системі, його права і обов'язки, а також професійні вимоги до особистості.

5. Розуміння системи знань, що у формі символів відображає уявлення суспільства та педагогічної реальності про зміст початкового навчання, його роль у розвитку дитини та життєдіяльності, а також сутність, структуру та технології професійної діяльності вчителя НУШ.

У сучасній освіті керівництво у формуванні професійної компетентності вчителя проявляється у вмінні цілеспрямовано використовувати різноманітні методики та технології навчання і виховання учнів відповідно до визнаних стандартів Нової української школи та професійних норм. При формулюванні критеріїв для оцінювання розвитку професійної компетентності вчителя початкової школи ми враховували три компоненти, які можуть розвиватися самостійно, але у контексті педагогічної діяльності вони взаємопов'язані та утворюють систему, що забезпечує культурну адекватність професійній практиці.

З урахуванням цих міркувань щодо ефективності управління розвитком професійної компетентності вчителя НУШ, стан сформованості професійної компетентності вчителя закладу освіти визначається за такими критеріями:

1) обізнаність, розглянута як ступінь володіння знаннями в професійно-педагогічній культурі;

2) навченість, яка визначається як ступінь практичного використання норм професійно-педагогічної діяльності;

3) схильність, розглянута як ступінь потреби і здатності реалізовувати норми професійно-педагогічної діяльності та удосконалювати їх у власній педагогічній практиці.

Для аналізу емпіричних даних, отриманих за цими критеріями, та визначення рівня сформованості професійної компетентності вчителя Нової української школи, які брали участь у дослідженні, ми використовували шкалу оцінок, де бал "1" фіксував, що завдання виконано відповідно до вимог, а бал "0" – що завдання не виконано відповідно до вимог.

З урахуванням обраної шкали та її застосування за трьома критеріями оцінювання, ми могли характеризувати професійну компетентність учителів-практиків таким чином:

- низький рівень сформованості від 1 до 3 балів;
- середній рівень від 4 до 7 балів;
- високий рівень від 7 до 9 балів.

В результаті проведення анкетування нами було виявлено наступні результати (рис.3.2.)

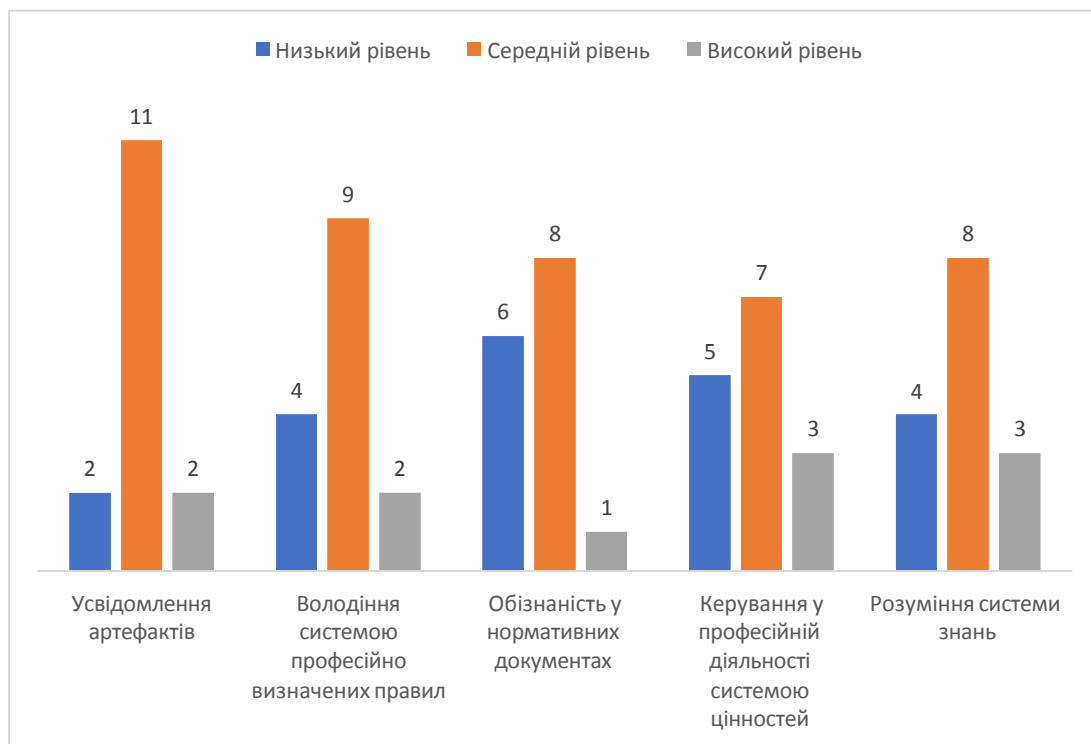

Рис.3.2. Стан сформованості професійної компетентності вчителів НУШ (констатувальний етап дослідження)

Зазначені дані представляють результати аналізу рівня сформованості професійних навичок вчителів за різними критеріями, які були оцінені на трьох рівнях: низький, середній і високий. Основні висновки з цих результатів можна сформулювати наступним чином:

- найбільш поширеним є середній рівень усвідомлення артефактів (74%), що свідчить про те, що більшість вчителів мають базове розуміння історичного досвіду навчання і виховання в умовах НУШ.

- Низький рівень (13%) усвідомлення артефактів може вказувати на необхідність додаткової підготовки та інформування вчителів щодо нових підходів і методик у навчальному процесі.

- Більшість вчителів мають середній рівень (60%) володіння системою професійно визначених правил, що може вказувати на їхню знайомість з методами та нормами педагогічної практики.

- Низький рівень (13 %) володіння цими правилами може свідчити про необхідність додаткового навчання та підтримки для вчителів у цьому аспекті.

- Більшість вчителів мають середній рівень (53%) обізнаності у нормативних документах, що регулюють професійну діяльність.

- Низький рівень (7%) обізнаності може вимагати забезпечення додаткових ресурсів та підтримки для ознайомлення з цими документами.

- Більшість вчителів мають середній рівень (47%) керування системою цінностей, що може вказувати на їхню здатність узгоджувати цінності з вимогами професійної практики.

- Високий рівень (33%) керування цінностями може свідчити про глибоке розуміння вчителями важливості певних цінностей у професійній діяльності.

- Середній та високий рівні розуміння системи знань можуть вказувати на глибоке розуміння вчителями змісту та методик навчання в умовах Нової української школи.

Враховуючи ці дані, можна розробити індивідуалізовані плани професійного розвитку для кожного вчителя, спрямовані на підвищення їхньої ефективності та компетентності в навчальному процесі.

Також в процесі анкетування ми виявили, адміністрація школи недостатньо забезпечує підтримку професійного розвитку педагогів (рис.3.3.).

Чи вважаєте ви, що адміністрація школи забезпечує достатню підтримку для вашого професійного розвитку?

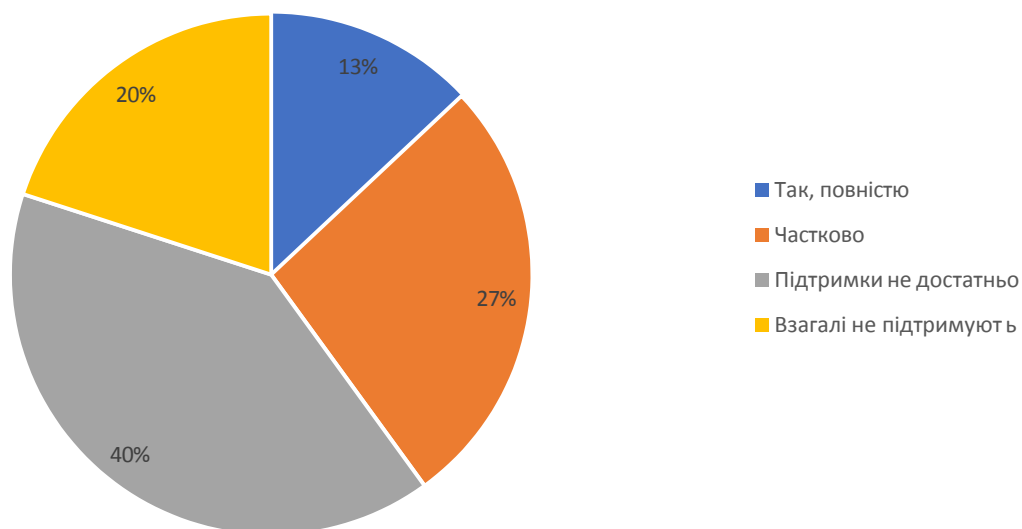

Рис.3.3. Стан підтримки адміністрацією професійного розвитку педагогів

На наступному етапі нами були розроблені тренінги для покращення рівня професійної компетентності вчителя НУШ (Додаток Б).

Вищенаведені тренінги спрямовані на підвищення професійної компетентності вчителя Нової української школи (НУШ) через розвиток ключових навичок і вмінь, необхідних для успішної роботи в сучасному освітньому середовищі. Кожен з них має свою унікальну мету та зміст,

спрямований на покращення конкретних аспектів професійної діяльності вчителя НУШ.

1. Тренінг "Оновлення методик та підходів у НУШ":

- Мета: ознайомлення вчителів з новими методиками та підходами у НУШ.
- Значення: допомагає вчителям оновити свої педагогічні підходи та методики роботи з учнями, що сприяє підвищенню ефективності навчання та виховання.

2. Тренінг "Робота з інклюзивними класами у НУШ":

- Мета: підвищення навичок у роботі з різними категоріями учнів у НУШ.
- Значення: надає вчителям необхідні знання та вміння для ефективної організації навчання та виховання в інклюзивних класах, сприяючи створенню інклюзивного середовища для всіх учнів.

3. Тренінг "Використання технологій у навчальному процесі":

- Мета: навчити вчителів використовувати сучасні технології для підвищення ефективності навчання у НУШ.
- Значення: допомагає вчителям освоїти нові технології та інструменти для створення цифрових навчальних матеріалів та проведення інтерактивних уроків, що сприяє залученню та зацікавленню учнів у навчальний процес.

Загальною метою цих тренінгів є створення умов для професійного зростання вчителів НУШ та підвищення якості освіти, що надається українськими школами. Крім того, вони сприяють адаптації вчителів до змін у сучасному освітньому середовищі та розвитку їхніх професійних компетентностей.

Також із педагогами в яких був низький рівень обізнаності в документах, проведено засідання та пояснення основних положень законодавчої бази у сфері НУШ.

Після проведення тренінгів та реалізації програми розвитку професійної компетентності вчителів ми отримали ряд позитивних результатів:

1. Покращення якості навчального процесу: вчителі, які пройшли тренінги, володіють новими методиками та підходами до навчання, що сприятиме підвищенню ефективності уроків та залученню учнів до активної навчальної діяльності.

2. Зростання рівня інклюзивності навчального закладу: вчителі отримали необхідні знання та навички для роботи з різними категоріями учнів, що сприятиме створенню безбар'єрного середовища та успішній інтеграції всіх дітей у навчальний процес.

3. Використання сучасних технологій у навчальному процесі: вчителі володіють навичками використання сучасних технологій, що дозволить їм створювати цифрові навчальні матеріали та проводити інтерактивні уроки, покращуючи залучення учнів до навчання.

4. Покращення комунікаційних навичок: вчителі зможуть впроваджувати ефективні техніки комунікації в щоденну педагогічну практику, що сприятиме побудові позитивних взаємин з учнями, колегами та батьками.

5. Зростання самопочуття та мотивації вчителів: підвищення рівня професійної компетентності та успішне впровадження нових підходів у роботу може позитивно позначитися на самопочутті та мотивації вчителів, що в свою чергу сприятиме підвищенню їхньої продуктивності та задоволеності від професійної діяльності.

Загалом, результати тренінгів та реалізації програми розвитку професійної компетентності вчителів сприятимуть покращенню якості освіти, підвищенню успішності учнів та створенню сприятливої навчальної атмосфери в школі.

Результати повторного анкетування відображені на рис.3.4.

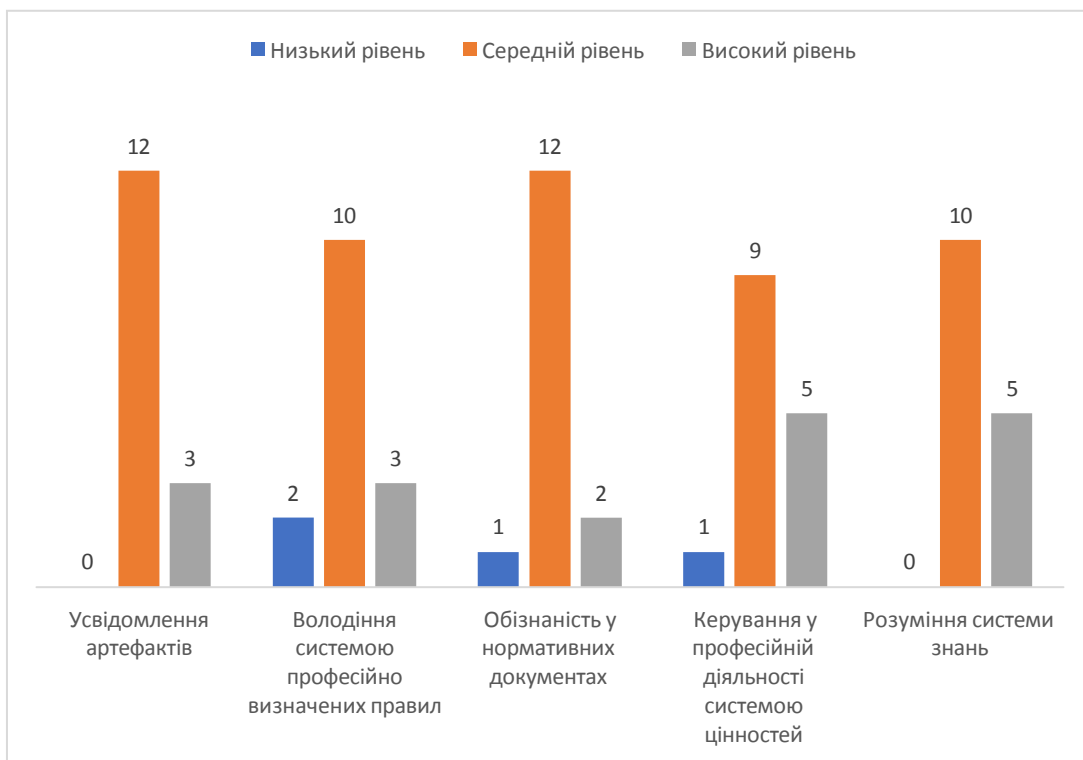

Рис.3.4. Стан сформованості професійної компетентності вчителів НУШ (формульальний етап дослідження)

Порівнюючи результати усвідомлення артефактів, володіння системою професійно визначених правил, обізнаність у нормативних документах, керування у професійній діяльності системою цінностей та розуміння системи знань перед та після участі у тренінгах та реалізації індивідуальної програми, видно покращення результатів у всіх категоріях.

Значне збільшення кількості учасників, які досягли середнього та високого рівнів, свідчить про позитивний вплив тренінгів та індивідуальної програми на розвиток професійної компетентності вчителів. Учасники стали більш обізнаними з аспектами своєї професійної діяльності, відчули себе більш упевненими у своїх знаннях та вміннях.

Важливість використання індивідуальної програми та тренінгів полягає у тому, що вони спрямовані на індивідуальні потреби вчителя. Індивідуальна програма дозволяє зосередитися на конкретних аспектах розвитку, які є найбільш важливими для конкретного вчителя, тоді як тренінги надають можливість отримати нові знання та навички, які можуть

бути загальними для всіх учасників, а також обмінятися досвідом з колегами.

Такий інтегрований підхід дозволяє забезпечити комплексний розвиток професійної компетентності вчителів, підвищує їхню ефективність та сприяє покращенню навчального процесу в цілому.

Висновок до розділу 3

Отже, було проведено дослідження та описані організаційно-методичні умови управління розвитком професійної компетентності, педагогічні програми для розвитку професійних навичок вчителів та система моніторингу та оцінювання рівня професійної компетентності.

Аналіз організаційно-методичних умов показав, що важливим елементом є наявність чіткої педагогічної стратегії та методичної підтримки для вчителів. Наявність педагогічних програм дозволяє структуровано та системно розвивати професійні навички вчителів, а система моніторингу та оцінювання надає засоби для об'єктивного вимірювання та контролю рівня їхньої компетентності.

Застосування цих механізмів управління дозволяє стимулювати та підтримувати постійний професійний розвиток вчителів початкової школи. Індивідуалізовані педагогічні програми та система моніторингу створюють умови для ефективного вдосконалення педагогічних знань і навичок, що в свою чергу сприяє підвищенню якості навчання та виховання в початковій школі.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було виявлено, що успішне управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи потребує впровадження комплексу заходів на різних рівнях. Важливим елементом є розробка і впровадження організаційно-методичних умов, які стимулюватимуть професійний розвиток вчителів. Крім того, розробка педагогічних програм, які враховують специфіку Нової української школи та потреби вчителів, має велике значення для успішної реалізації цього процесу.

Також виявлено, що система моніторингу та оцінювання рівня професійної компетентності вчителів є важливим інструментом для забезпечення якості освіти. Ця система дозволяє вчасно виявляти потреби вчителів у підвищенні кваліфікації та адаптувати програми навчання до конкретних потреб.

Одним з ключових висновків є те, що успішне управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи потребує системного підходу та співпраці всіх стейкхолдерів, включаючи вчителів, керівників закладів освіти, методистів, адміністрацію та органи управління освітою на різних рівнях. Тільки завдяки спільним зусиллям можна досягти значного прогресу в розвитку професійної компетентності вчителів та покращенні якості освіти в цілому.

Крім того, важливо зазначити, що ефективне управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи передбачає постійний моніторинг та аналіз результатів програм та тренінгів. Це дозволяє вчасно виявляти успіхи та проблеми, коригувати стратегії та вдосконалювати підходи до професійного розвитку вчителів.

Успішне впровадження програм розвитку професійної компетентності вчителів може призвести до значного покращення якості навчання та виховання в українських початкових школах. Вчителі, які

мають сучасні педагогічні знання та навички, здатні краще відповідати вимогам сучасного освітнього середовища, створюючи стимулюючу та розвиваючу атмосферу для своїх учнів.

Крім того, важливо пам'ятати про постійне самовдосконалення вчителів. Професійний розвиток є постійним процесом, і вчителі повинні бути відкритими до нових ідей, методів та підходів до навчання. Тільки таким чином вони зможуть ефективно впроваджувати інновації та вдосконалювати свою педагогічну практику.

Отже, управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи є складним, але дуже важливим завданням. За допомогою системного підходу, виважених програм та тренінгів, а також активної підтримки всіх учасників освітнього процесу, можливо досягти значного прогресу в цій сфері і забезпечити якісну освіту для кожного учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Є. Базова педагогічна підготовка майбутнього вчителя як методологічна основа неперервної педагогічної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наук. праць / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. Київ. 2001. Ч. 1. С. 199–202. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12570/1/3.pdf>
2. Адамович І. В. Проблеми освіти дорослих. URL: <https://drive.google.com/file/d/14F-S9Vb8D6XST6YCyE3ALMxb0oUn85s/view>
3. Арістова Н. О. Формування педагогічної компетентності викладачів гуманітарних і соціально-економічних дисциплін. Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(2). С. 10–15. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/viewFile/3195/3119>.
4. Биковська О. Неформальне навчання чи неформальна освіта: введення нових термінів чи «підміна» понять. Освітня політика. 2016. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/873-neformalne-navchannya-chi-neformalnaosvita-vvedennya-novikh-terminiv-chi-pidmina-ponyat>.
5. Борбич Н. В., Казмірчук О. А., Хомярчук А. П., Левицький О. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів. Вісник науки та освіти. 2023. № 1(7). С. 372–382.
6. Борова В. Є., Ілюк Л. В., Кирилович О. Ф., Красовська О. О., Максимчук Н. С., Марчук О. О., Мельничук Л. Б., Мисько І. П., Міськова Н. М., Пагута Т. І., Петрук О. М., Сойко І. М., Хом'як О. А., Шкабаріна М. А. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах ступеневого навчання. монографія / за заг. ред. О. О. Красовська. О. Зень Рівне, 2021. 560 с

7. Брюховецька Є. В. Сутність і структура професійної компетентності. Духовність особистості : методологія, теорія і практика. 2013. № 3 (56). С 12–19.
8. Васильченко Л. В., Шевченко В. Л. Дистанційне навчання: науково-методичне забезпечення; інформаційний простір навчального закладу. Харків : Основа, 2006. 216 с.
9. Віаніс-Трофименко К.Б., Лісовенко Г.В. Підвищення професійної компетентності педагога / К.Б. Віаніс-Трофименко, Г.В. Лісовенко. - Х. : Основа, 2007. – 176 с.
10. Вікторенко І., Горобець Л. Нові професійні ролі та функції сучасного вчителя в контексті Концепції Нової української школи. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти 2019. № 11. С 93–106. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/197377/197523>
11. Вікторенко І., Горобець Л. Нові професійні ролі та функції сучасного вчителя в контексті Концепції Нової української школи. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти 2019. № 11. С 93–106. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/197377/197523>
12. Войцехівський М. Розвиток професійної компетентності педагога в умовах інноваційних змін у системі післядипломної педагогічної освіти. Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування шкільної освіти : матеріали всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції (10–23 квітня 2015 р.) URL: <http://conf.kubg.edu.ua/index.php.courses/idpurso/index-#.WBYanNKLTIV>.
13. Гауряк О. Д. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в умовах педагогічної практики. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2011. Вип 14. С 184–188. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10030/?sequence=1>.

14. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. № 8. С. 224–233.

15. Гончарук В. А, Гончарук В. В. Формування професійної компетентності вчителів-філологів з урахуванням нових підходів та інформаційних технологій Modern science: problems and innovations.:тези п'ятої міжнар. науч.-практ. конференції. Стокгольм, Швеція. 2020. С. 239–246. URL:

<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12740/1/Formuvannya%20profesijnoi%20kompetentnosti%20vchyteliv%20z%20urakhuvannyam%20novykh%20tehnologij.pdf>

16. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Вид.:Райдуга, Київ, 1994. 61 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/21204>.

17. Десятов Т. М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах східної Європи (друга пол. XX ст.) : монографія / Т. М.Десятов. Київ : АртЕк, 2005. 405 с.

18. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. 217 с.

19. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т. 2003. 193 с.

20. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n918>

21. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Лариса Георгіївна Карпова. – Харків, 2004. – 27 с.

22. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / Олена Валеріївна Квас. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 300с.

23. Коваленко Л.В. Розвиток професійної компетентності вчителя української мови та літератури в системі післядипломної освіти. Методичний посібник. / Л.В. Коваленко – Суми: Ніко, 2017. – 116 с.

24. Кравчук О. М. Інтерактивний портал як інструмент взаємодії в освітньому закладі нової української школи. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи : збірник наук.-метод. матеріалів. 2019. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=13>

25. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с.

26. Лазарєв, М. О. Педагогічна творчість: навчальний посібник для студентів, магістрів, аспірантів педагогічного університету : 2-ге видання., доп. і пер. Суми : ФОП Цьома С. П., 2016 294 с.

27. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник / М.В. Левківський – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.

28. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. Педагогічний процес : теорія і практика 2013. Вип 4. С. 128–135.

29. Лутаєнко О. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах сучасної освіти: теоретичні аспекти. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2304/1/O_Lutayenko_GI.pdf

30. Машкіна Л. А. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі педагогічної практики.

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2011. Вип. 16 (69). С. 183–192.

31. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту в 31 закладах загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text>

32. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. – К., 2017. – 128 с.

33. Пільова С. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Молода спортивна наука України. 2013. Т.4. С.129-133.

34. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти». URL: <https://nus.org.ua/news/mon-vyznachylos-yakishkoly-pilotuvatymut-novyj-standart-pochatkovoyi-osvity>

35. Про актуальне в методичній діяльності. Думки й поради експертів.Методист. 2018. № 4 (76). С. 4-77

36. Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів (About important in methodological activities: expert opinions and advice) : навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; загальна ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: Агроосвіта, 2017. 950 с.

37. Про загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020р. № 463-IX(зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

38. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitkupedagogichnoyi-osviti>.

39. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-koncepciyirozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
40. Професійна компетентність вчителя початкових класів: навчально-методичний посібник для вчителів / Автори-упоряд.: В. Є. Берека, А. В. Галас. — Харків: Вид-во «Ранок», 2018. — 496 с.
41. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м.Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Катюк. К.: Агроосвіта, 2017.
42. Проценко І. Формування професійних компетентностей майбутніх учителів нової української школи у процесі педагогічної практики. Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа»: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид. СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 492 с.
43. Реєстр професійних стандартів. Сайт Мінекономіки. 2021. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>
44. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
45. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Е. А. Пінковської, Т. В. Черкашиної ; уклад. А. В. Аносова. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 152 с.
46. Семенчук С. П. Цифрова трансформація проектування освітнього процесу нової української школи. Педагогіка партнерства як основа

розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи : збірник наук.-метод. матеріалів. 2019. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=30>

47. Сидоренко В.В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна м. Київ, Україна. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>

48. Сидоренко В.В. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагога Нової української школи за двохетапною дистанційно-очною формою навчання / матеріали II-ої Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції «Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики» 30 листопада 2017 р. ДВНЗ «УМО» НАПН України. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708952/>

49. Синоненко С. І., Гончаренко Н. М. Навчання протягом життя як складова європейської соціальної моделі неперервної освіти в умовах цивілізаційної кризи. Scientific Journal «ScienceRise». 2015. № 12/5 (17). 185 с

50. Сікора Я. Б. Модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. Міжнародна науково-практична конференція „Наука в інформаційному просторі” : зб. наук. праць. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. Т. 3. С. 50–53.

51. Скворцова С. О. Формування професійної компетентності в майбутнього вчителя математики. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2010. URL: http://www.intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n4_2010_st_4/.

52. Скорик Т. Особливості формування професійної компетентності сучасного вчителя. Вісник Глухівського національного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2020. Вип. 2 (43). С. 98-105.

53. Скорик Т. Особливості формування професійної компетентності сучасного вчителя. Вісник Глухівського національного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2020. Вип. 2 (43). С. 98-105.

54. Сорочан Т.М. Підготовка вчителів до реалізації Концепції «Нова українська школа». Методист. 2018. № 6 (78). С.4-9

55. Титаренко В. Поліфункціональність професійної діяльності вчителя технологічної освіти. Витоки педагогічної майстерності. 2015. Вип.15. С. 295–300

56. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади. Монографія / І. І. Драч. — К.: «Дорадо-Друк», 2013. — 456 с.

57. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: В 6 т. — Т. 4. / К. Д. Ушинський. — К.: Держ. учбово- педагогічне вид-во, 1954. — 517 с.

58. Фамілярська Л. Л. Дослідження розвитку компонентів інформаційно-комунікаційної мобільності педагога в післядипломній освіті. Педагогічні науки. 2016. № 2 (70). С. 104-108. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3526/3111>

59. Фамілярська Л. Л. Розвиток інформаційно-комунікаційної мобільності педагогів в освітньому середовищі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир. 2017. URL: http://eprints.zu.edu.ua/26076/1/dys_Familyarska.pdf

60. Черкашина Т. В. Теоретичні і методичні засади педагогічної системи самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення : навч.-метод. комплекс для післядипломної освіти пед. працівників. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 134 с.

61. Черноус В. П. Сутність поняття «професійно-педагогічна компетентність» майбутнього вчителя початкової школи. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v33/42.pdf>.

62. Шестопалюк; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України.
— К., 2010. - 434 с.
63. Шовкун В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. Наука і освіта. 2016. № 6. С. 76-81.
64. Які функції має виконувати вчитель за новим професійним стандартом. URL: <https://osvitoria.media/news/yaki-funktsiyi-maye-vykonuvatyvchytel-za-novym-profesijnym-standartom/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

"Визначення механізмів управління розвитком професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи"

1. Стать:

Чоловіча

Жіноча

2. Вік:

Молодший за 30 років

Від 30 до 40 років

Від 41 до 50 років

Старший за 50 років

3. Стаж роботи вчителем початкової школи:

Менше 5 років

Від 5 до 10 років

Від 11 до 15 років

Понад 15 років

4. Чи використовуєте ви методи активного навчання (проектна робота, рольові ігри, дослідницькі проекти тощо) у своїй роботі?

Так

Ні

5. Як часто ви використовуєте самоосвіту для підвищення своєї професійної компетентності?

Щодня

Кілька разів на тиждень

Раз на тиждень

Рідше одного разу на тиждень

6. Чи берете ви участь у педагогічних конференціях, семінарах, тренінгах?

Так, регулярно

Так, декілька разів на рік

Так, раз на рік або рідше

Ні, ніколи не беру участь

7. Чи отримуєте ви фінансову підтримку від адміністрації школи для участі у професійних заходах?

Так, завжди

Так, деякі випадки

Ні, ніколи не отримую

8. Як часто ви використовуєте інноваційні педагогічні методи та технології (використання ІКТ, онлайн-ресурси, інтерактивні дошки тощо)?

Щодня

Кілька разів на тиждень

Раз на тиждень

Рідше одного разу на тиждень

Ніколи

9. Як часто ви використовуєте індивідуалізований підхід до учнів з різним рівнем здібностей та потребами?

Постійно

Часто

Іноді

Рідко

Ніколи

10. Як часто ви залучаєте батьків до процесу навчання та співпрацюєте з ними?

Постійно

Часто

Іноді

Рідко

Ніколи

11. Чи вважаєте ви, що адміністрація школи забезпечує достатню підтримку для вашого професійного розвитку?

Так, повністю підтримують

Так, частково підтримують

Ні, підтримки недостатньо

Ні, взагалі не підтримують

12. Чи маєте ви можливість брати участь у педагогічних майстернях та групах вдосконалення?

Так, завжди

Так, декілька разів на рік

Так, раз на рік або рідше

Ні, ніколи

13. Чи використовуєте ви засоби індивідуального планування розвитку своєї професійної компетентності?

Так, регулярно

Так, іноді

Ні, ніколи

14. Чи впевнені ви у своїй здатності до самостійного професійного росту?

Так, абсолютно впевнений/впевнена

Так, впевнений/впевнена, але іноді потрібна підтримка

Ні, не дуже впевнений/впевнена

Ні, зовсім не впевнений/впевнена

15. Як ви оцінюєте рівень підтримки та стимулювання вашого професійного зростання від вашого педагогічного колективу?

Високий

Середній

Низький

Тренінг "Методики та підходи у НУШ"

Мета: ознайомлення вчителів з сучасними методиками та підходами у Новій українській школі.

Зміст:

Представлення нових підходів до навчання та виховання у НУШ.

Практичні вправи та демонстрація методик уроків з різних предметів.

Групові обговорення та обмін досвідом між учасниками.

1. Представлення нових підходів до навчання та виховання у НУШ:

Викладач розпочинає тренінг інформаційним блоком, в якому будуть представлені ключові принципи та основні концепції Нової української школи. Це може включати огляд нових навчальних програм, акценти на інтерактивному навчанні, розвиток критичного мислення тощо.

2. Практичні вправи та демонстрація методик уроків з різних предметів:

Для практичного впровадження нових методик уроків можна використовувати різноманітні вправи та сценарії. Наприклад:

- Рольові ігри або симуляції, де учасники можуть виконувати ролі вчителя та учнів, застосовуючи нові методики.
- Робота зі зразками уроків, де учасники можуть спостерігати, як застосовуються нові підходи у практиці.
- Майстер-класи з використання інтерактивних методів навчання, таких як робота в парах, групові дискусії, використання віртуальних інструментів тощо.

3. Групові обговорення та обмін досвідом між учасниками:

- Після демонстрації нових методик і вправ вчителі можуть обговорити їх ефективність та можливості впровадження на власних уроках.

- Групові обговорення можуть включати аналіз переваг та недоліків нових підходів, обговорення можливих викликів та способів їх подолання.

- Обмін досвідом може полягати в обговоренні конкретних сценаріїв впровадження нових методик, ділитися успішними прикладами та викликами, які виникали під час роботи з новими підходами.

Цей тренінг спрямований на активну практичну діяльність учасників, сприяє засвоєнню нових знань та навичок та сприяє підвищенню рівня професійної компетентності вчителів у НУШ.

Тренінг "Робота з інклюзивними класами у НУШ":

Мета: підвищення навичок у роботі з різними категоріями учнів у Новій українській школі.

Зміст:

- Огляд принципів та стратегій інклюзивної освіти.
- Практичні вправи з використанням диференційованого підходу до навчання.

- Роль вчителя в створенні безбар'єрного навчального середовища.

1. Огляд принципів та стратегій інклюзивної освіти:

Пояснення термінів: Роз'ясніть учасникам поняття інклюзивної освіти та її основні принципи, такі як доступність, рівність можливостей та участь.

Представлення стратегій: Проведіть обговорення різних стратегій та методів, які можуть бути застосовані для успішної роботи з різними категоріями учнів. Наприклад, використання диференційованого навчання, групової роботи та індивідуального підходу.

2. Практичні вправи з використанням диференційованого підходу до навчання:

Робота з різними рівнями знань: надання учасникам завдання створити урок для класу з різними рівнями знань, використовуючи індивідуальні завдання та матеріали.

Симуляція інклюзивного класу: організація симуляцію ситуацій, які можуть виникнути в інклюзивному класі, і надайте учасникам можливість розв'язувати проблеми та шукати адаптивні рішення.

3. Роль вчителя в створенні безбар'єрного навчального середовища:

Обговорення стратегій адаптації: Розгляд різних стратегій, які вчителі можуть використовувати для створення безбар'єрного навчального середовища для всіх учнів.

Поділіться досвідом: надання учасникам можливість ділитися своїм досвідом у роботі з інклюзивними класами та обговорити успішні приклади.

Цей тренінг спрямований на практичні навички та стратегії, які допоможуть педагогам успішно працювати з учнями різних категорій у Новій українській школі.

Тренінг "Використання технологій у навчальному процесі":

Мета: Навчити вчителів використовувати сучасні технології для підвищення ефективності навчання у НУШ.

Зміст:

Огляд популярних платформ та інструментів для навчання онлайн.

Практичні вправи з створення цифрових навчальних матеріалів.

Робота з інтерактивними дошками та онлайн ресурсами для навчання.

1. Огляд популярних платформ та інструментів для навчання онлайн:

Представлення основних платформ: Розгляньте різні платформи для навчання онлайн, такі як Google Classroom, Microsoft Teams, Schoology тощо. Поясніть їхні особливості та можливості.

Демонстрація інструментів: Проведіть демонстрацію роботи з різними інструментами для створення та використання цифрових матеріалів, такими як Padlet, Quizizz, Kahoot тощо.

2. Практичні вправи з створення цифрових навчальних матеріалів:

Створення цифрових презентацій: Надайте учасникам завдання створити цифрову презентацію за допомогою Google Slides або PowerPoint на вибрану тему та поділитися нею з іншими учасниками.

Розробка інтерактивних вправ: Проведіть практичну роботу з створення інтерактивних вправ за допомогою онлайн інструментів, наприклад, Quizizz або Socrative.

3. Робота з інтерактивними дошками та онлайн ресурсами для навчання.

Використання інтерактивних дошок: Навчіть учасників використовувати інтерактивні дошки, такі як Jamboard або Padlet, для спільної роботи та обміну ідеями.

Дослідження онлайн ресурсів: Проведіть сесію, під час якої учасники досліджують та діляться корисними онлайн ресурсами для навчання у НУШ, такими як Khan Academy, TED-Ed, National Geographic Education тощо.

Цей тренінг спрямований на навчання вчителів використовувати сучасні технології для підвищення ефективності навчання у Новій українській школі та надає практичні навички та інструменти для їх успішного застосування.

Тренінг "Розвиток міжособистісних відносин та комунікаційних навичок"

Мета: підвищення навичок комунікації та побудови позитивних відносин з учнями, колегами та батьками.

Зміст:

Розвиток навичок емпатії та співробітництва.

Техніки ефективного слухання та спілкування.

Роль позитивного підходу у взаємодії з учнями та батьками.

1. Вправа "Розширення зони комфорту":

- Учасники в парах обговорюють ситуації, які вони вважають не зовсім комфортними для себе у взаємодії з іншими людьми.

- Потім учасники визначають кроки, які вони можуть підняти, щоб зрушитися за межі своєї зони комфорту і покращити взаємодію з іншими.

2. Методика "Активне слухання":

- Учасники в парах практикують активне слухання, де один співрозмовник висловлює свої думки, а інший уважно слухає його, ставить запитання та демонструє емпатію.

- Після обміну ролями обговорюється досвід та спостереження.

3. Вправа "Позитивне засвоєння":

- Учасники в групах обговорюють позитивний вплив слів та вчинків на побудову відносин.

- Кожна група створює список позитивних слів, які можна використовувати у спілкуванні з учнями, колегами та батьками.

4. Рольові ігри:

- Учасники беруть участь у рольових іграх, де вони можуть відтворити різні ситуації взаємодії з учнями, колегами або батьками.

- Після кожної рольової гри проводиться обговорення про те, які комунікаційні навички були застосовані та як їх можна поліпшити.

5. Техніка "Визначення спільних цілей":

- Учасники в парах обговорюють свої основні цілі у спілкуванні з учнями, колегами та батьками.

- Потім вони визначають спільні цілі та шляхи досягнення цих цілей шляхом ефективної комунікації та побудови позитивних відносин.

Ці вправи та методики допоможуть учасникам тренінгу розвивати свої комунікаційні навички та побудову позитивних відносин з учнями, колегами та батьками.